

SZAMMOS

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat * 2020. március * II. évfolyam 3. szám



Újjászületés, megújulás

A tavasz is az idő múlásával érkezik meg, mégis az újjászületést, a megújulást jelképezi, mondhatnám azt is, hogy megtestesíti. A kertekben megújul a felásott, felszántott talaj, amiből zöld növények fakadnak, a fákon rügyek, a virágokon szirmok, amik elárasztják a tavasz illatát, azaz: újjászületik minden ami él, ami élni akar. Azt mondják, ez a természet dolga. Ez lenne az ember dolga is, akinek szintén örökös megújulásra kellene átmennie, erre emlékezteti, erre figyelmezteti az évszakok változása. Ezek a természeti változások tanítják meg az embert arra, hogy nem kell semmit erőltetni, hagyni kell csupán, hogy a természet, az élet rendje hozza magával a változásokat. Sem a természet, sem az ember nem változik meg úgy, hogy ne menjen végbe egy belső folyamat, ami magával hozza a változást. Mert a változás mindig belül kezdődik: a természetben az életet adó földben, az emberben valahol a lélek mélyén, az érzések és az érzelmek gyűrűjében. Valahol egy döntésben, egy elhatározásban, ami egy megállíthatatlan küzdelmet indít el.

Nem minden ember alkalmas arra, hogy tanuljon a természettől. Hogy tudjon rendszeresen megújulni, mint tavasszal a természet. Mert mit csinál a természet? Ősszel leveszi magáról mindazt, ami régi, ami öregbíti, ami már teher, ami nem használható, és elkezd benne érlelődni az új: a rügy, a szár, a levél, a virág... Az embernél fontos lenne a látásmód és a viszonyulás megváltozása. Nem egyszerű ez azok számára, akik igyekeznek sok mindenben megfelelni az elvárásoknak. Napjainkban a legtöbb elvárás a külsőségekre vonat-

kozik, aminek a látszatát egy ideig meg lehet adni, de egy idő után könnyen megtapasztalható a belső lemaradás, ugyanis a külső valóságot is belül kell elkezdni megszépíteni. Amikor belül megjelennek a problémák, azok gyorsan kívül is láthatóvá válnak, de az, ami belül meggyógyul, az pozitívan hat a külsőségekre is.

Vajon mi lehet az oka annak, hogy az emberek egy része nem akar megújulni? Látják a hibákat, felismerik, megtapasztalják a problémákat, azt is tudják, hogy azok hova vezetnek, mégis képtelenek a megújulásra, megpróbálják takarni azt, ami takarható, amíg eljutnak oda, hogy a hibák annyira elhatalmasodnak, hogy azokon már nem lehet jobbitani. Majd elfogadják, hogy ez az ő sorsuk, ezt kell elfogadni.

Ki tudja-e nőni az ember az álmait? Nincs ember, aki nem akarja legyőzni azt, ami bántja. Nincs ember, aki nem reméli, hogy eljön számára a tavasz, amikor megújul az élete, helyre tudja rakni az életét, a kapcsolatait, kiolvad arcán a mosoly, és hosszan látja maga előtt a járható utat. Ehhez át kell élni a telet, meg kell érni a megújulásra, mint a búzaszem a hótakaró alatt, az ember életében is egymásra épülő apró mozzanatok vezetnek a megújuláshoz. Ez a megújulás egyszer elérkezik, ilyenkor akár örülni is tudunk neki, egy ideig azt hisszük, hogy örök, majd kiderül, hogy mégsem. Mert minden virág elhervad, de minden virág újranyílik, ezt a folyamatot kell megtanulja a természettől az ember, ha az örökös megújulás része akar lenni. Eddig megválaszolatlan kérdés, hogy a „küzdés az élet” gondolatát felváltja-e a „jólét-jóllét” gondolata. Az ilyen irányú megújulás

elméletben nem lehetetlen, a gyakorlatban illúzió. Talán idő kérdése. A természet ki tudja mennyi ideig alakult, formálódott, pusztította és tökéletesítette önmagát, amíg kialakult az évszakokra épülő megújulása. Egy ideje arról is sokat lehet hallani, hogy ez a rendszer is kezd meghibásodni, amióta a magát tudósnak nevező „ember” elkezdett beleszólni a természet dolgába, azt remélve, hogy azzal az emberiséggel fogja megkönnyíteni. A tények azt igazolják, hogy az ember még nem elég „nagy” ahhoz, hogy beleszólhasson a természet dolgába. Az ember nagy változásokon, egy nagyon tökéletes változáson, megújulásra kell átmennie, hogy megértse: nem az válik előnyére, ha beleszól a természet dolgába, hanem ha attól tanul, a természeti folyamatokból merít példát... Az álmokra szükség van. Az álmok mentén haladva lehet eljutni a valóságig. Az álmok valóságtükrében lehet rálátni a hibákra, szembesülni azokkal, hogy elkezdődhessen a megújulás.

A tavasz nem csak a szabadság vágyát ébreszti fel az emberekben, hanem teret ad annak megéléséhez. Itt is a természet a példa. Tavasszal a természet kitör a tél terhe alól, így kellene az embernek is kitörnie a tudatlanság, az érzéstelenség, a pénz és a hatalom keretei közül. Az idő múlása, az évszakok változása arra figyelmezteti az embereket, hogy a napok, az évek, az élet akkor is múlik, ha nem éljük meg annak felkínált lehetőségeit. Ha nem tudunk úgy szabadok lenni, hogy foggal és körömmel kötődünk egymáshoz és a minket körülvevő világhoz.

Elek György

Uniunea Democrată Maghiară din România
Romániai Magyar Demokrata Szövetség
Uniunea Democrată a Tinerilor Maghiari din România
Romániai Magyar Demokrata Ifjak Szövetsége

SATU MARE SZATMÁRNÉMETI



1990
MÁRCIUS 15

1990. március 15-e mély nyomokat hagyott a Szatmár megyei magyarság emlékezetében. A komoly áldozatok árán kivívott szabadságról hamar kiderült, hogy az még csak látszatszabadság, a múltnak csak néhány ága van leszakítva, gyökere és koronája megmaradt, bármikor képes lombot hajtani. Hamar kiderült, hogy a közösen kivívott szabadságnak apró kis virágait sem vagyunk képesek együtt lobogtatni, megpróbáljuk kitépni egymás kezéből, még akkor is, ha az szétszakad, lehullnak szirmai. 1990 márciusában a Szatmár megyei magyarság hitt abban, hogy a Petőfi Sándor által megálmodott szabadság — amiért a költő életét adta — elérkezett. Túl hamar rá kellett döbbsenni arra, hogy a szabadságért minden nap meg kell küzdeni. Hogy mi történt 1990 márciusában Szatmárnémetiben és Erdődön, igazán még ma sem lehet tudni. Nem írtak róla krónikát, nem gyűjtött össze senki dokumentumokat, fényképeket is nehezen lehet találni. Az elkövetkező napokban megpróbálunk képet alkotni a történelekről néhány olyan személy vallomásait felhasználva, akik részesei voltak az akkor történelemeknek, és hajlandóak megosztani az emlékeiket. Vannak ellentmondások, eltérések ezekben a visszaemlékezésekben, de harminc év távlatából ez előfordul. Vannak olyanok is, akik még ma sem hajlandóak beszélni az akkor történelekről. Úgy gondolják, ha a szabadság hajnalán mindaz megtörténhetett, túl nagy reményeket nem lehet fűzni a romániai demokráciához. Az 1990. március 15-i szatmárnémeti és erdődi események harmincadik évfordulójára készülve — ami reményeink szerint csodálatos ünnep lesz — a Szamos folyóirat, a Szatmári Friss Újságban megjelent cikkeket felhasználva próbál adózni a múlt emlékének: az idősebbekben felidézni az akkor történelemek, a fiatalokkal pedig megismertetni, hogy csak kiállással, kitartással és bátor küzdelemmel lehet eredményeket elérni.

Az első megemlékezés

1990. március 8-án az RMDSZ szatmárnémeti szervezete — egyetértve a központi vezetés döntésével — bejelentette, hogy március 15-én a nemzeti ünnep alkalmából megemlékezést fog szervezni. Ekkor született döntés arról is, hogy a megemlékezésnek két helyszíne lesz: Szatmárnémetiben a Bălcescu-szobornál és Erdődön a vár mellett található Petőfi-emlékműnél és a várban. Március 14-én a Szatmári Friss Újságban is leközölték a megemlékezés hivatalos műsorát.

Az 1990. március 15-én történelekről a mai napig nincs konszenzus. A magyar és a román nép számára egyforma szabadságot ígérő forradalom emlékünnepe a két nép egymás ellen fordult. A múltidézés az akkori események szereplőinek visszaemlékezései alapján történik.

„Megünnepeljük március 15-ét!

Az RMDSZ országos ideiglenes intézőbizottsága elnökségének február végi közleményével egyetértésben az RMDSZ és a MADISZ Szatmár megyei szervezete az 1848–49-es forradalom évfordulóján, 1990. március 15-én emlékünnepeket szervez. A koszorúzásokkal egybekötött rendezvényre Szatmárnémetiben délután 1 órakor a Tudor Vladimirescu utcai Bălcescu-szobor előtt (a Muhi-palotával szemben), míg fél 3-kor Erdődön a vár tövében kerül sor. Felhívjuk a baráti- és munkacsoportok figyelmét, hogy az erdődi várhoz a szállítást a turisztikai hivatalokon és a szállítási vállalatokon keresztül még időben próbálják megoldani autóbuszok bérelésével. Az RMDSZ és a MADISZ Szatmár megyei szervezeteinek vezetősége ugyanakkor felkéri tagszervezeteinek mindegyikét, hogy ünnepi rendezvényekkel, a helyi történelmi emlékművek és emléktáblák rendbetételével, annak jegyében emlékezzenek meg 1848. március 15-éről, hogy a forradalom üzenete, a szabadság, az együtt élő népek jogegyenlőségének és testvériségének eszméi mindnyájunkat egyaránt átható gondolata érvényesüljön.

Az RMDSZ és a MADISZ Szatmár megyei szervezeteinek elnöksége”

(Újsághír)

Tüntetésbe torkollott az ünnepség

Sárányi Tamás, a Szatmár Megyei Múzeum muzeológusa kutatásokat végzett az 1989. március 15-i szatmárnémeti és erdődi eseményeknek a megismerésére. Ő így látja az akkor történelemek:

— A felolvasásra kerülő írások fele román nyelvű, az elhangzó beszédek is többnyelvűek voltak. Mindezek ellenére március 14-én tüntetésre került sor a város új főterén. Ez már a Gazeta de Nord-Vest román nyelvű napilap szerint is a Vatra Românească helyi tagszervezeteinek első összejövetele volt. A szónoki emelvényt a nemzeti hősök, Avram Iancu, valamint Horea, Cloșca és Crișan arcképeivel díszítették fel. Az emelkedett hangulat ellenére a tömeg randalírozásba kezdett és betörte több kétnyelvű kirakat ablakát. A megmozduláson tömegként — mint már több alkalommal — az Unio gyár munkásai voltak jelen. Ugyanakkor tiltakozásukat fejezték ki március 15. megünnepelése ellen, és kérték Formanek Ferencnek és Pécsi Ferencnek, a magyarság két tisztségben lévő helyi vezető-

jének a lemondását. Az RMDSZ vezetői a tiltakozás ellenére sem mondtak le a megemlékezés megtartásáról, bíztak abban, hogy az békésen fog lezajlani, illetve bármilyen rendbontási kísérlet esetén a rendőrség meg fogja védeni őket. Ugyanakkor az esemény egyik résztvevője sem számított arra, hogy másnap bármilyen atrocitásra is sor kerülhet.

Március 15-én reggel az ünnepség a terveknek megfelelően kezdődött. Reggel 10 órakor ünnepi szentmisét tartottak a város főterén álló római katolikus Székesegyházban. Ezt követően a tervek szerint a tömeg átvonult volna a Bălcescu-szoborhoz, ahol ünnepi műsor után koszorúzásra került volna sor. A szentmise végeztével azonban a szervezők már értesültek róla, hogy a szobornál lévő kis park tele van román tüntetőkkel, így, változtatva az eredeti programon, a Székesegyház mellett lévő Krisztus-szobornál tartották meg a műsort, majd ide helyezték el a koszorúkat is. A műsor lefolyása alatt a román tömeg átvonult a főtérre, ahol kisebb összetűzésekre is sor került, megrongáltak pár magyarországi személygépkocsit, de ezt leszámítva nem történt nagyobb atrocitás. A szervezők többször is kérték a jelen lévő rendőrök közbelépését, ők azonban egyetlen esetben sem avatkoztak be.

A március 15-i szatmári események az új főtéren folytatódtak. Este itt összegyűltek a „váltások”, sokan késekkel felfegyverkezve, egy bátor hazafi a hirtelen otthon fegyverként zsebre tett csavarhúzóval szúrással fenyegette a magyarokat. A megyeházára behívták az akkori közigazgatás vezetőit, Formanek Ferencet, a FSN megyei alelnökét és Pécsi Ferencet, az akkori megyei „alpolgármestert”. Megjelent egy bukaresti ezredes, aki hivatalos minőségében és a többség élén állva lemondatta az említett két vezetőt, olyan egyszerű érveléssel, hogyha nem mondanak le, akkor a Közigazgatási Palota erkélyéről ledobják őket a tömegbe. A bekiabált érvek között olyanok is voltak, hogy az RMDSZ által kiragasztott március 15-i plakátokon, a Petőfi Sándor portréről azt állították, hogy az Kossuth Lajos lenne, és hogy a román nép ellenségét állami pénzből plakátolták ki a városban. Senkinek nem volt vicces hangulata, amikor a tömeg az alábbiakat skandálta: „Las' că știm noi ce abuzuri au comis în 15 martie hortiștii lui Kossuth!”. Akkor még nem tudtuk, hogy a történeket az akkori hatalom és Iliescu diverzióként szervezte, pontos forgatókönyvvel, és mert Szatmárnémetiben a számítás nem jött be, néhány nap után áthelyezték Marosvásárhelyre a forrongás helyszínét.

Gheorghe Iancu felvétele



Szemtanúk visszaemlékezései



— Nem szívesen emlékszem vissza ezekre a napokra, már csak azért sem, mert ezek az események előjátékai voltak a marosvásárhelyi fekete március néven elhíresült eseményeknek, melyeknek főbűnösei örökre megúszták a számunkérést — emlékezik vissza Széles Ferenc,

az RMDSZ egyik alapító tagja, valamint a Nemzeti Megmentési Front nemzeti kisebbségügyi bizottságának tagja. — Elítéltek voltak, de azok mind magyar és roma nemzetiségűek. A többségi politika ma is úgy értékeli, hogy az igazságszolgáltatás korrekt módon járt el, igazságosan ítélte el a felforgató elemeket, akik ki akarták kergetni a románokat ősi földjükről és Erdélyt vissza akarták csatolni Magyarországhoz. Érdekes, hogy ez a szöveg időnként újra és újra elhangzik. Az a fő baj, hogy a fiatal nemzedék is kezdi átvenni az idősebbektől ezt az elméletet, és látjuk, hogy időnként jelesre is vizsgáznak. Lásd minden évben a március 15. körüli médiamocskolódást és az időnként választás előtt álló Románia magyarellenes politikáját. Igaz, hogy nemrég azt nyilatkozta Klaus Iohannis, hogy Romániában nincs magyar kérdés, s a nemzeti jogok biztosításában Románia vezető helyet foglal el. Nekünk ismerős ez a szöveg.

— Visszatérve az 1990. március 15-i szatmárnémeti és erdői eseményekre, már napokkal előtte érződött a levegőben, hogy valami nincs rendben a városban, ugyanezt éreztem a nemzeti kisebbségi bizottság tagjaként a városi tanács ülésein — folytatta Széles. — A helyi románság kezdett ellenségesen viszonyulni a magyarság megnyilvánulásaihoz. A románság azt hangoztatta

— és ebben a helyi szervek is egyetértettek —, hogy elkezdődött a magyar támadás Románia ellen. Szegény trabantos, zsigulis meg škodás magyarországiak, akik szabadnapjukon átugrottak egy kis biznisszre, álmukban sem gondolták, hogy ők tulajdonképpen előre küldött szaglászok, akiknek az a feladatuk, hogy a határnál várakozó, fantasztikusan felfegyverzett magyar hadseregnek előkészítsék a bevonulását. Ezt nagyon sok román elhitte. Akkor még nem tudtuk, hogy mire ment ki a játék. Ott volt a felozlatott szekuritáté, sok képzett hazafi volt munka nélkül, többek között a szatmáriak is, akik elég olcsón megúszták a decemberi eseményeket. Akiből nem lett politikus vagy üzletember, annak munkát kellett adni. Ami a szatmárnémeti és az erdői ünnepeket illeti, autóbusszal mentünk ki, rendőrautók kísérték végig az úton. Az ünnepség nem arról szólt, amiről kellett volna: nem a szabadságról, a barátságról, a toleranciáról, hanem ezek ellenkezőjéről. A decemberi eksztázis után ez egy hideg zuhany volt az erdélyi magyarságnak, ami jelezte, hogy fel kellene ébredni. Hol tartunk ma? Hivatalosan elmondta az államfő. Nem hivatalosan egy csomó kérdőjel van előttünk, mert nem lehet megbízni sem a többségi politikában, sem az érdekvédelmi szervezetünkben — zárta mondandóját Széles Ferenc.

— Rég várt felhívást olvastam a Szatmári Friss Újságban: gyűjtsük egybe március 15-i emlékeinket — kezdte visszaemlékezését Erdei Péter, az RMDSZ szatmárnémeti szervezetének alapító tagja, az 1990. március 15-i ünnepek egyik szervezője. — Nagy hévvel fogtam hozzá egykori élményeim megfogalmazásához, de néhány mondat után elbizonytalanodtam. Mi van, ha tévedek? Hátha nem jól emlékszem. Annyi idő telt el már azóta, annyi minden történt... Meg aztán, kit érdekel ma már az a régi történet? Abba is hagytam volna, ha nem találkozom néhány fiatalemberrel a székházban, akik nem tudták, hogy került a folyosó falára a megrongált, olvashatatlan márványtábla. (Lehet, hogy csak ugrattak?) Egy biztos, az „élmény” megerősítette sokszor elmondott véleményemet a „dokumentálás” szükségességéről. Nem a saját, szubjektív történetem a fontos. Sokunk visszaemlékezése kell kiegészítse a jegyzőkönyvek kötelező tanulmányozásából kialakuló képet. Így kaphatunk egy olyan teljes képet, amire jövőt építhetünk, amiből alkalomadtán tanulhatunk is.

Ünnepre készülünk. Megemlékezni az 1848-as forradalomról és szabadságharcról. A „népek tavaszán” a forradalom győzött. A hatalom meghátrált. Csak hónapok múlva szánta rá magát, hogy egymásnak uszítsa az együtt élő népeket, szabadságharcba kényszerítse a világ jobbításán dolgozó forradalmárokat. Harminc évvel ezelőtt a hatalom nem várt. Már tizennegyedikén ellentüntetést tartott. Tizenötödikén megakadályozták a megemlékezést a Bălcescu-szobornál, verekedést provokáltak a Székesegyháznál, Erdődön, a villanykábelek szétvágásával lehetetlenné tették a hangosítást. De ünnepeltünk! Az erdői vár udvarán, hangosítás nélkül ugyan, de magyarul ünnepeltünk. Olyan volt, mint amikor a megszületett csecsemő először felsír. Természetes, követelőző hangja megnyugtatta a körülötte bábáskodókat. Ezt vártuk! Vagy mégsem? Vagy legalábbis nem mindannyian? A hatalom „heródesi” indulattal tett meg mindent, hogy eszünkbe ne jusson még egyszer felemelni a fejünk. Pécsi Ferencet és Formanek Ferencet egyenesen a megyei parancsnokságra vitték, ahol feldühödött tömeg várta. Erről írtak az újságok. Arról is, hogy megrongálták a Petőfi-emlékművet, majd 27-én éjszaka földig rombolták. Kollégáimon és családomon kívül azonban kevesen hallottak arról, hogy tizenhatodikán délelőtt hívtak az igazgatói irodába, ahol két katonai egyenruhás százados fogadott. Első kérdésük az volt, hogy megismerem-e őket. Elképzelhető volt a megörökösödés: ők voltak az előző napi „huligánok”. Ők tépték le Erdődön a hálózatra kötött

Gheorghe Iancu felvétele



kábelünket. Ők küldték haza a nagykárolyi tanárnőt az autóbussznyi gyerekekkel. (Nem értettem, miért mennek haza az ünnepség előtt. Kérdésemre azt válaszolta, hogy egy katonai igazolványt mutattak neki, meg aztán az egyik gyerek a kezét törte és nem maradhatnak tovább.) Ők akadályozták meg, már az ünnepség megkezdése után, amikor Ruzsa János is csatlakozott hozzám, hogy kábelünket a pince hálózatára kössük. A segítségül hívott rendőrség gyűrűjében először nekünk ugrottak, majd hangos szitkozódások között darabokra vágta a domboldalon végighúzott kábelt. A rendőrök némán nézték végig a jelenetet, annak ellenére, hogy az egység parancsnoka régi ismerősöm volt, és voltak ismerősök az egységben is.

Felismertem őket, de nem értettem, mit keresnek ott. Nem hagytak időt a gondolkodásra, két órán keresztül záporoztak a kérdések, fenyegetések: Kinek az utasítására cselekedtem? Ki engedte meg? Kivel beszéltem meg? Mennyi kárt okoztam volna, ha ők nem akadályozták meg? (Kiszámoltuk: körülbelül 0,4 kWh-t.) Miért nem viseltem kokárdát? Ki engedett el a munkahelyemről? Válaszaim nem elégíthették ki őket, mert a nagyváradi katonai ügyészséggel fenyegettek meg. Időközben elmondták, hogy ők nem szekusok, egy dési híradós alakulat tagjai, de rólam mindent tudnak. Láttak este az árkádok

alatt, tudják, hogy a nagygyűlés után hol és kivel találkoztam. Mielőtt elengedtek volna, megígérték az igazgatómmal, hogy tegnapi béreimből levon négy órát. (Korrekt módon le is vonta.)

Harminc év telt el azóta. Akkor sem, ma sem értem igazán, miért kellett felfedjék magukat. Ez is a forogatókönyv része volt, vagy valami nem úgy sikerült, ahogy elképzelték? Három nap volt még Marosvásárhely „fekete márciusáig”. Nehéz ma megítélni az akkori dolgokat. A Székesegyház melletti ünnepség sajtója, az RMDSZ vezetőinek meghurcolása, a Petőfi-emlékmű felrobbantása mind a megfélemlítést szolgálta. Valószínű, hogy a minket vegzáló katonák is ilyen megbízással jöttek Szatmárra. Többet nem találkoztam velük, de elfelejteni máig sem tudtam.

Hogy céljaikat mennyire érték el, arra hadd idézzek a nyíregyházi Kelet-Magyarország című napilapból.

„1991. március 19. Kedd. Szatmáron is ünnepeltek.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség szatmárnémeti vezetői hozták a hírt hétfőn, hogy Erdődön a megrongált emlékművet március 14-re sikerült felújítaniuk, március 15-én koszorút helyeztek az emlékműnél. Kőszegremén megkoszorúzták a Széchenyi-emlékművet. Nagykárolyban, a színházban a szélsőséges románok tiltakozása ellenére megemlékezést tartottak március 15-én este. Természetesen Szatmárnémetiben is ünnepeltek — közölték a jó hírt hétfőn — az RMDSZ vezetői.”



Formanek Ferenc, a Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsának (román rövidítése: CPUN) megyei alelnöke így emlékezik vissza az 1990. március 15-i eseményekre és azok következményeire:

— A román és magyar közösség közötti feszültség hiányának tudható be, hogy 1990 márciusában az akkori hatalomnak nem sikerült a marosvásárhelyihez hasonló véres eseményeket előidézni Szatmárnémetiben. Annak idején RMDSZ-elnökségi határozatot hoztunk arról, hogy megünnepeljük március 15-ét. Az ünnepelés azonban már pár nappal az esemény előtt problémássá vált. Március 12-én megjelentek a szatmárnémeti Közigazgatási Palotában a helyi Vatra Românească vezetői, és kifejtették: tudomásuk van róla, hogy sokan érkeznek a határ túloldaláról erre az ünnepre azzal a hátsó szándékkal, hogy visszacsatolják Szatmárnémetit Magyarországhoz. A látogatást nem vettük komolyan, mert nem észleltünk semmilyen román–magyar feszültséget. A Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsának Szatmár megyében Nicolae Popdan volt az elnöke, Nicolae Manea és én voltunk az alelnökei. Mind iskolaügyben, mind egyéb kérdésekben mondhatni problémamentes volt az együttműködésünk. A román kollégák majdhogyanem kacagásban törtek ki, amikor meghallották a várás félelmeket. Meg is egyeztünk, hogy ezek hőzöngők, akiket nem kell komolyan venni. Aztán 15-ét megelőzően megérkezett Bukarestből egy lordan Rădulescu nevű ezredes, aki azt mondta, azért küldték, hogy a román–magyar feszültséget enyhítse. Nem értettük a látogatást, hiszen mi semmilyen feszültséget nem éreztünk. Arra készültünk, hogy két koszorút helyezzünk el: egyet Szatmárnémeti belvárosában a Bălcescu-szobornál, egyet pedig Erdődön a Petőfi-emlékműnél. 15-én reggel azonban összeverődött pár száz román ellentüntető a Bălcescu-szobornál, így azt nem lehetett megközelíteni. Rădulescu ezredes, ha nem is személyesen szervezte, de ezt spontán gyülekezésnek nem lehet nevezni. Abban az időben egyetlen párt sem lett volna képes arra, hogy vidékről a városba szállítsa emberek százait. Efféle mozgósításra az akkori viszonyok között még a megyei tanács sem lett volna képes. A tanácselnök sem rendelkezett akkor a szállítóvállalatok szállítási eszközei fölött. Március 15-e csütörtökre esett. Akkoriban még mindenki munkaviszonyban állt, és nemigen volt arra lehetősége, hogy spontán módon abba tudja hagyni a munkát, és elmenjen tüntetni. Amikor tudomására jutott az avasfelsőfalui kórházigazgatónak — Mihai Popnak —, hogy szervezik az emberek szatmári utazását, lebeszélte őket az útról. Ha egy igazgató úgy döntött, hogy felvonul a munkásaival, akkor azok felvonultak, ha egy igazgató ellenezte a felvonulást, a munkások sem mentek. Itt spontaneitásról nem lehet beszélni. Amikor látszott, hogy konfliktust, verekedést akarnak szítani, beláttuk, annak semmi értelme, hogy odamenjünk lökdösődni a koszorúval. Így azt a római katolikus Székesegyház melletti Krisztus-szoborhoz tettük

le. Az ellentüntetők azonban megindultak a főtér felé, és akin kokárdát láttak, abba beledöböztek, sőt, volt akit meg is vertek.



Többnyire úgy indult a dolog, hogy le akarták tépni a kokárdát. Mi Kossuth-kokárdákat készítettünk, melyeken a román és a magyar nemzeti színeket kombináltuk, ezzel is jelezvén, hogy az 1848-as forradalom mindannyiunké. A kokárdák alapján könnyű volt kiszűrni a magyar ünneplőket. Sajnos többen súlyosan meg is sérültek. A dolognak az vetett véget, hogy a magyarok autókba szálltak, és elmentek Erdődre. A provokáció azonban mind a városban, mind pedig Erdődön folytatódott. A Petőfi-szobornál levágták a hangosításunkat. 12 óra tájt valaki jelezte, hogy Pécsi Ferencel vissza kellene mennünk a városba, mert zavargások vannak. Ekkorra már küzdőtérre alakult a város központja, egy önmagát ünneplő román tömeg pedig a Közigazgatási Palota előtt Pécsi Ferenc és az én lemondásomat követelte. Amikor odaértünk, a rendőrség képviselői széttárták a karjukat és azt mondták, ők semmit sem tehetnek, mert feljelentés történt ellenünk, amelyben etnikai ellentétek szításával és anyagi visszaélésekkel vádolnak. A tömeg azt skandálta, álljunk ki eléjük, ha merünk. Anyira nem voltak tisztában azzal, hogy ki kicsoda, hogy amikor kimentem, meg is tapsoltak. Csak akkor kezdtek fütyülni, amikor kiderült, hogy én vagyok Formanek. Amikor hallották, hogy a rendőrség és az ügyészség megkezdte az ellenünk szóló névtelen feljelentés kivizsgálását, szétszéledt a tömeg. Másnap az RMDSZ tanácskozásán többen is voltak, akik utcai demonstrációt követeltek, de én elleneztem, mert úgy éreztem, éppen ezt várják tőlünk, hogy aztán lehessen intézkedni ellenünk. Több napon keresztül folytak a politikai egyeztetések, és a végső kompromisszum lényege az volt, hogy az RMDSZ megtarthatta a CPUN-ben a megyei alelnöki tisztséget, de ezt

nem tölthetem már én be. Arról viszont nem szoktak beszélni, hogy a teljes román vezetést is leváltották. Nem indokolták meg a leváltásukat, de egyértelműen ez volt az ok. Utána Románia-szerte megváltozott a légkör. Március 15-ét arra használták fel, hogy az 1989 decemberében kialakult román–magyar szolidaritást felszámolják. Ebben pedig Szatmárnémetinek kiemelt szerepet szántak. A Pécsi Ferenc ellen és ellenem szóló névtelen feljelentést az ügyészség három napig vizsgálta, aztán ejtette a vádak. A családommal elmentünk Szatmárról, mert nem éreztük biztonságban magunkat. Belőttek a lakásunk ablakán. Nem tudjuk mivel, de az ablak ki volt lyukadva, és egy ólomgolyót találtunk a hálószobánkban. Minekutána mind én, mind a feleségem vásárhelyiek voltunk, hát hazamentünk. Március 19-én hajnalban Király Károllyal együtt utaztam Bukarestbe. Az a furcsa helyzet alakult ki, hogy az RMDSZ országos alelnökeként én voltam Bukarestben a szövetség legmagasabb rangú tisztségviselője. Domokos Géza és a többiek ugyanis Budapestre utaztak, ahol értelmiségi találkozót szerveztek a román–magyar megbékélés témájával, Király Károlynak pedig nem volt RMDSZ-tisztsége. Március 20-án kihallgatást kértem Ion Iliescutól, hogy tájékoztassam a helyzetről. Miközben tombolt a verekedés Marosvásárhely főterén, én Iliescu előszobájában várakoztam, de végül nem fogadott. Az események szervezetségét azonban az is jelzi, hogy közben Gelu Voican Voiculescuval beszélgettem, aki tudott már arról, hogy bányászvontatok vannak útban Vásárhely felé. Úgy tűnik, már Ceaușescu idején kidolgoztak egy forgatókönyvet erre a két városra. Ma már interneten is kutatható a magyar állambiztonsági szerveknek jó pár erre utaló dokumentuma.

Elérhető egy olyan, 1989 júliusában keltezett jelentés is, mely szerint Marosvásárhelyen és Szatmárnémetiben a román államhatalom a magyar veszélyre hivatkozva gyakorlatokat tartott. Ez azért érdekes, mert 1990 márciusában mind Marosvásárhelyen, mind Szatmárnémetiben a hatalom széttárt karokkal nézte, hogy mi történik. Ezt a konfliktust minden bizonnyal központilag hagyták jóvá, de találtak hozzá mind román, mind magyar oldalon olyan embereket, akik a hangulatot ebbe az irányba terelték. Jó lenne egyszer tisztán látni az akkori történéseket, de ma sincs betekintésünk az iratokba. Engem a hatalom arroganciája zavar a leginkább. Különbség van a diktatúra és a mai világ között, de minduntalan azt érezni, hogy csak átalakult a hatalom. Megmaradt az a hatalmi góc, amelyik annak idején még Ceaușescu körül alakult ki. Ezért nem akarnak ma sem elszámolni a '89-es vérengzésekkel, a szatmárnémeti vagy marosvásárhelyi fekete márciussal. Én azután még három hónapot dolgoztam az RMDSZ-ben, de a feleségem és a kislányom nem akart már hazatérni, és 1990 szeptemberében én is kértem a magyarországi tartózkodási engedélyt. Azóta is ott élek és nem politizálok.

Pécsi Ferenc, az RMDSZ egyik alapító tagja, a Nemzeti Megmentési Front által kinevezett alpolgármester így emlékszik vissza az 1990. március 15-i eseményekre:



A sors úgy hozta, hogy számomra ez a nap egyszerre a gyász és a nemzeti ünnep napja legyen. 1989. március 15-én, 13 órakor temettük el 14 éves fiamat, Pécsi Norbert Artúrt, akit 1989. március 11-én a Szamos-folyó töltésén fényes nappal lelőtt egy román határőr. De ugyanakkor én is minden évben büszkén ünnepelem a magyar nemzet e fontos ünnepét. Megpróbálok visszaidézni a harminc évvel ezelőtti eseményeket. Az akkori események megértése érdekében megpróbálok egy időrendi eseménynaptárt felállítani:

1990. március 8. — Az RMDSZ szatmári szervezete és a MADISZ az SZFÚ-ban közzétette a március 15-i megemlékezés helyszíneit és időpontjait.

Március 11. — Az RMDSZ és a MADISZ a helyi román napilapban (Gazeta de Nord-Vest) meghívást intézett a megye lakosságához, hogy vegyenek részt az ünnepségen.

Március 12. — Az RMDSZ bejelentette a rendőrségen az ünnepségek helyszíneit és idő-

pontjait. A Vatra Româneasca szervezet vezetői tiltakoztak március 15. megünnepelése ellen.

Március 13. — Az Univers Sătmărean napilap közölte a Vatra Româneasca tiltakozását március 15. megünnepelése ellen. Az ok: „Kossuth és forradalmártársai olyan eszméket terjesztettek, amelyek később 40 ezer román meggyilkolásához és 230 román falu lerombolásához vezettek”. Ugyanez a lap meghirdette a Vatra Româneasca nagygyűlését március 14-én, 15.30 órára.

Március 14. — Az SZFÚ közölte a március 15-i ünnepség részletes műsorát. A Vatra Româneasca magyarellenes nagygyűlést szervezett, amelyen az RMDSZ két vezetőjét (Formanek Ferenc és Pécsi Ferenc) nyilvánosan árulónak nevezték.

Március 15. — A Vatra Româneasca tagjai megszállták a tervezett ünnepség szatmárnémeti helyszínét (a Bălcescu-szobor környéke). A rendőrség jelen volt, de nem avatkozott közbe, habár azon a helyen, arra az időpontra az RMDSZ törvényesen bejelentette igényét. Az RMDSZ

vezetősége az erőszak elkerülése végett úgy döntött, hogy a koszorúást a római katolikus Szekesegyház kertjében található Krisztuszobornál szervezi meg. Ez déli 13 órakor, 600–800 fős tömeg jelenlétében megtörtént. A szétoszló tömeget megtámadták a Vatra Româneasca szervezet emberei, összetörték a koszorúkat, eltaposták a virágokat, behatoltak a templomba és bántalmazták a lelkészt. Szűcs Ferenc 47 éves kirakatrendező, aki a lelkész védelmére kelt és csitítani próbálta az embereket, a templom területén megverték, eszméletét veszítette és súlyos sérülésekkel, agrázkódással kórházba szállították, ahonnan március 17-én gyógyult állapotban elengedték.

A Vatra Româneasca emberei a főtéren folytatták a rendzavarást, megtámadtak több magyarországi rendszámú gépkocsit. A Krisztuszobor megkoszorúzása után Formanek Ferencel Erdődre mentünk, hogy részt vegyünk a tervezett ünnepségen. Itt hamarosan megjelent a rendőrség két gépkocsival és felszólítottak, hogy azonnal térjünk vissza Szatmárnémetibe, mert a tömeg ostromolja a megyeházát és szükség van a jelenlétünkre. A rendőrség kocsijában a garázson keresztül jutottunk be a Közigazgatási Palotába, ahol már a Vatra Româneasca emberei uralták a terepet. A polgármester irodájában a következő személyek fogadtak: Rădulescu úr, Iliescu elnök küldötte,

Szatmár megye főügyésze és Szatmár megye főkapitánya. A fent említett állami hatóságok vezetői a következő kérdésekben óhajtottak meghallgatni bennünket: 1990 elején sok tankönyv érkezett Magyarországról a megyébe; a március 15-i meghívó egyik oldalán a Petőfi-kép jobb alsó sarkában az 1940-es évszám szerepelt. A meghívó Gy. Szabó Béla metszete alapján készült, az 1940-es év nem a II. bécsi döntésre utalt, amikor Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz, hanem abban az évben készült. Az éjfélig tartó meghallgatás eredményeképpen a másnapi SZFÚ-ban megjelent közlemény szerint nem követtünk el törvényteleniséget.

„Úgy emlékszem, hogy Kulcsár Edit egykori MADISZ-tagtól kaptam ezt a kokárdát — emlékezik vissza Muzsnay Árpád. — Kedves fiatal hölgyek szorgoskodtak a MADISZ-nál az 1990. március 15. előtti napokban. Ők készítették ezt a sokak számára meglepő színösszetételű kitzűzöt. Velünk együtt ők is hitték és remélték, hogy az 1989. decemberi fordulat valóban változást hoz, egységbe fogja az erdélyi nemzetiségeket. Úgy készültünk az első szabadnak hitt március 15-e megünneplésére, hogy tudatosítani szerettük volna mindenkiben: ez az ünnep nem csak a magyarság ünnepe, az 1848-as forradalom Európa, a népek tavasza volt, olyan európai esemény, melynek vívmányai a Kárpát-medencében, a vidékünkön élő valamennyi nemzetiiséget kedvezően érintették. A magyar márciusi forradalmat követő jobbágyfelszabadítás például nem tett különbséget magyar és más nemzetiségű jobbágy között... Ezt a kokárdát nézegetve eszembe jut az 1989. decemberi napokat követő naivitásunk, majd a március 15-i szatmári és erdői hideg zuhany, az azóta is fenyegető visszarendeződés első megnyilvánulása. De ugyanakkor azt is eszembe juttatja ez az erdélyi színeket egyesítő kitzűz, hogy a jövő és a demokratikus Európa felé 1989-et követően mégis csak megnyílt az út, és azon — tetszik-e mindenkinek, vagy sem?! — csakis együtt érhetünk célba.

Ma már hárman–négyen ha vagyunk, akik ezt a kokárdát kitzűzzük minden év március 15-én. Sokan nem is ismerik. Engem, mi tagadás, évekkel előbb meg is szóltak érte. A már elhunyt Katona Tamás történész, volt varsói nagykövet egyik szatmári látogatása alkalmával — később majd levélben is megerősítve — állította, hogy a

Kulcsár Editék varrta kitzűz: erdélyi kokárda. Hasonló színösszetételűt tűzött Laborfalvi Róza Jókai Mór mellé 1848. március 15-én a Nemzeti Színházban. Érdekes, hogy Katona Tamás Laborfalvi Rózát, aki tudtommal Miskolcon született, székely lányként emlegette, aki a Jókainak adományozott kokárdájában Erdély népeinek színeit egyesítette.

Örülök a Szatmári Friss Újság és a Szamos folyóirat kezdeményezésének: az 1989. decemberi és az 1990. márciusi eseményekkel kapcsolatos szatmári visszaemlékezések közlésének. Többen a maguk megközelítésében idézhetik és mesélhetik el a sorsukat nagyban formáló harminc év eseményeit. És ez óriási érték és kincs még akkor is, ha néhányan az emlékezők közül a történetek egy-egy apróbb mozzanatát előbbi vagy későbbi eseményekkel keverik össze. Egészében véve segítik azonban az emberi megközelítésű összkép kialakítását. Fontos az emlékezés — a szatmári 1990. március 15-ről szólóak is. Én a szatmári magyarság akkori kokárdáját hozom szóba. Számomra ez a kis ereklye az ünnepnap szomorú történései mellett arra is emlékeztet, amiről konkrétan, személyekre hivatkozva kevesen tudnak. Szólni illene azokról az emberekről is, olyanokról, mint Pop Mihai, az avasfelsőfalui kórház mindenki által tisztelt igazgató-főorvosa, akiknek s velük együtt jó néhány hozzájuk hasonló szatmári román értelmiséginek köszönhetően 1990. március 15-én megyeközpontunkban és Erdődön nem folyt vér, mert nem engedték, hogy az Avasból, Turcról és a megye más településeiről elinduljanak a leitatott furkósbotos „rendteremtőkkel” a ki tudja, kik által bérelt autóbuszok.

Az 1990-es márciusi szatmári kokárda kék-

sárga–piros–fehér–zöld színösszeállításának a harminc éve történetekkel együtt arra is emlékeztetnie kell bennünket, hogy — ha látszatra kevesen is — de vannak olyanok, akikkel kapcsolatunkat mielőbb erősítenünk, összetartozásunkat pedig tudatosítanunk kellene” — hangsúlyozta visszaemlékezésében Muzsnay Árpád.



Szilágyi István, az RMDSZ tasnádi szervezeteinek alapító tagja így emlékezik vissza az akkor történetekre:

Az 1989 decemberi események után az itt élő magyar közösség részéről igen nagy volt az elvárás, hogy életükben bizonyos változások következzenek be a magyarságuk megélésében, anyanyelvük használatában, kultúrájuk és hagyományaik megőrzésében, és éppen ezért a magyar nyelvű oktatási rendszer megőrzése és kibővítése minden szinten, kezdve az óvodáktól egészen a felsőfokú intézményekig, a fontos célokhoz tartozott. Az 1990-es év első olyan eseménye, amely a világ összmagyarságának igen kiemelkedő ünnepe, az a március 15-i évfordulóra való méltó megemlékezés lett volna. Az esemény azért is bírt nagy jelentőséggel az erdélyi, partiumi és a székelyföldi lakosok számára, mert a kommunizmus éveiben erre egyáltalán nem volt lehetőség. Köztudott, hogy még a kádári, sőt utána a grószai Magyarországon, ha néhányan gyülekeztek, hogy külön ünnepeljenek és nem voltak hajlandóak a hatalom által szervezett eseményen részt venni, akkor az mindig letartóztatásokkal végződött, ami nem egyszer vádemeléssel és sok esetben uszítás címén években mért ítéletekkel fejeződött be. Mi idehaza a Ceaușescu érában igen zárt körű baráti találkozók nagy titokban tudtunk esetleg megemlékezni az évfordulóról.

Azt is tudni kell, hogy a februári hónap folyamán, az akkoriban alakult Vatra Româneasca egyesület, amit állítólag azért hoztak létre, hogy kiegyensúlyozzák az RMDSZ ténykedését társadalmi szinten, egyre inkább kezdte hallatni a

hangját. Szatmárnémetiben még tüntetésekre is sor került az akkori megyei vezetőség leváltását követelve, ami aztán végül sikerült is. Ilyen előzmények után az RMDSZ tasnádi szervezetének választmányi gyűlésén úgy határoztunk, hogy az ünnepi megemlékezést a helyi református templomban istentisztelettel egybekötve rendezzük meg, aki pedig teheti, az délután részt vesz a szatmáriak által Erdődön szervezett ünnepségen. A március 15-i nap igen mozgalmasan indult számomra, alighogy megébredtem, már csörgött a telefon, a vonal másik végén egy igen feldúltnak tűnő férfihang jelentkezett be, bemutatkozott, mondván a nevét, és a rangját sem rejtette véka alá, sajnos, a rangjára már nem emlékszem. Bevezető nélkül közölte velem, hogy tudomására jutott az a tény, miszerint a tasnádiak ezen a napon magyar nemzeti zászlókkal fognak felvonulni a főutcán és ez nem tűrhető, ha mégis megtörténne, akkor erről csakis én tehetek és akkor ő majd tesz arról, hogy eltűnjek Tasnádról. Közöltem vele, hogy ez nem fog megtörténni, efelől nyugodt lehet, mire ő erélyesen követelte, hogy azonnal jelenjek meg a polgármesteri hivatalban és a jelenlétében írjak egy nyilatkozatot ebben a témában. A telefonbeszélgetés azzal fejeződött be, hogy nekem nincs erre időm és legyen nyugodt, nem fog semmi rendkívüli történni. Először arra gondoltam, hogy az illető úr a helyi szekuritátés katonai egység egyik tisztje volt, de később kiderült, hogy az illető a rádiólokátoros egység tisztje és egyben az itteni vátrás vezér.

A helyi ünnepség rendben lezajlott, délután Tasnádról és a környékről saját kocsikkal elég sokan eljutottunk Erdődre, az ottani ünnepségre.

Elég sokan összegyűltek erre a rendezvényre is, és amíg elkezdődött volna az ünnepség, egy csoporttal körbejártuk a vár romjait, amely igen leromlott állapotban volt, szemmel láthatóak voltak a letűnt aranykorszak ujjlenyomatai, majd átmentünk az út másik oldalára, ahol a kiszélesedő patak partján lévő kötömbre egy Petőfi-idézet volt bevéve. Sajnos, később ezt is felrobbantották és a tetteseket sohasem tudták azonosítani, akárcsak később a sződemeteri Kölcsey-emléktábla eltüntetőit sem. Egy idő után feltűnővé vált, hogy bár a kezdés időpontja már elmúlt, mégsem kezdődik az ünnepség. Átmentünk a szemközti dombra és ott értesültünk arról, hogy a késés oka áramszünet, mivel valakik átvágták a hangerősítést betápláló kábel. Erősítő nélkül sajnos csak a szónokok közvetlen közelében levők hallhattak valamit, azt sem tudom, kik voltak a szónokok a jelenlevők közül, gondolom Formanek Ferenc, Pécsi Ferenc vagy Báthory Zoltán. Így aztán a tömeg lassan szedelőzködni kezdett és keserű szájjal távozott, mivel az egész nem így képzelte el. Még ott terjedt el a hír, hogy Formaneket és Pécsit egy rendőrkocsival sürgősen Szatmárnémetibe szállították, mert ott zavargások törtek ki és a vátrások magyarországi rendszámú gépkocsikat rongáltak, autóbuszokat próbáltak felborítani és ugyanakkor az ő leváltásukat követelték. Visszaérve Tasnádra, jöttek a hírek a különböző csatornákon keresztül, miszerint a vátrának sikerült elérnie a célját, Formanek és Pécsi is lemondtak a megyei tisztségükről. Az ezt követő napok már Marosvásárhelyről kezdtek szólni, a véres márciusról.

1990. március 15. Erdődön

1990. március 15. fájó emlékként maradt meg az erdődi magyarok életében. Olyan személyeket kértünk meg, hogy meséljenek akkori élményeiről, akik részt vettek a román nacionalista támadások miatt kudarcba fulladt első ünnepi megemlékezés szervezésében.

A Petőfi Sándor és Szendrey Júlia házasságának emlékére állított obeliszk a vár aljában, az egykori tó közelében, ahol Petőfi sokat várakozott Júliára, majd sokat sétáltak együtt, a kommunizmus éveit ritkán látogatott emlékhely volt. 1990. március 15-re itt szervezett ünnepi megemlékezést az akkor még gyermekcipőben járó helyi RMDSZ-szervezet, melynek előzményeiről Szakács Imre, az erdődi iskola akkori tanítója beszélt:

„Az 1989-es események kezdetekor Nagyváradon voltam továbbképzésen. 21-én bejelentették, hogy nem tartanak történelemórát, hazamehetünk, vége a tanfolyamnak. Ellentmondásos hírek érkeztek Temesvárról, érezhető volt a változás, ami hamarosan be is következett. Januárban összeült az erdődi magyarság, hogy megalkalítsa az RMDSZ helyi szervezetét. Dr. Békéssy György lett az elnök, Péli András az alelnök, jómagam a titkár, ifj. Timofi János és Návai Tibor tagok. Később többen is mellénk álltak, márciusban már egy erős magyar közösség vállalta fel a tizenötödikei ünnepség megszervezését.”

Az ünnepi megemlékezést délután egy órára tervezték abból a megfontolásból, hogy azok, akik részt vesznek Szatmárnémetiben a Bálcescuszobornál szervezett koszorúzáson, tudjanak kimenni Erdődre is, hiszen akkor Szatmár megyében Erdődön volt csak megemlékezéshez alkalmas helyszín: obeliszk, a vár falán pedig emléktábla. Az erdődiek hangosítót szereltek fel, hogy minél többen hallhassák a felszólalókat és az erdődi iskolások műsorát.

Kasza Sándor hadadi származású, de már rég Erdődön él, és erdődinek vallja magát. Szeret beszélni a múltról, magyarságáról, dicsekedni azzal, ami sikerült számára, és kibeszélni a fájó emlékeket. Így emlékezik az 1990. március 15-én történetekre: „Gyűlt a tömeg, első látásra úgy tűnt, hogy méltóságteljes ünnepünk lesz. Az elején örültünk annak, hogy milyen sok román jött el, valahogy ez így lenne természetes, hiszen együtt élünk, meg ugye épp eleget ünnepeltük mi az ő ünnepeiket. Egy idő után láttuk, hogy sok az idegen román, akik nem erdődiek, és nem

igazán a békés ünneplés módját és lehetőségeit keresik. A koszorút dr. Békéssy György és Incze Sándor hozta Szatmárnémetiből. Amikor látták, hogy a románok közül többen magyarellenes kijelentéseket tesznek, a többieket is ellenünk uszítják, bejelentették, hogy nem vesznek részt az ünnepségen. A tömegben civil ruhába öltözött rendőrök és biztonságiak álltak, a polgármesteri hivatal akkori román alkalmazottai az út szélén álltak, és onnan bujtogattak. A hangosító kábelt elvágták méteres darabokra, hogy ne legyen idő és lehetőség azt összetoldani. A gyerekek megpróbálták előadni a Szakács Imre és Szakács Vilma tanítók által betanított műsort, de a nagy zajban nem sokat lehetett hallani belőle. Szakács Vilma a gyerekeket hazairányította, hogy ha történik valami, a gyerekek legyenek biztonságban. A koszorút Szakács Imre, tizennégy éves unokaöcsém, Kasza Zsolt és jómagam helyeztük el. Nem maradt sokáig a helyén, elvitték a vár alá, ahol gázolajat öntöttek rá, és elégették. A románok hangja egyre erőteljesebb lett. Közben megjelent Formanek Ferenc, az RMDSZ akkori megyei elnöke, a Nemzeti Egységtanács alelnöke és Pécsi Ferenc, Szatmár megye megbízott alpolgármestere, de nem maradhattak sokáig, mert jött a hír, hogy Szatmárnémetiben baj van, a magyar vezetők lemondását követelik.”

Hölczi Ferenc is az egyik szervezője volt az 1990-es erdődi megemlékezésnek. Mesélt az akkori élményeiről, de neveket nem szívesen emleget, mert azok, akik akkor a magyarság ellen uszították a tájékozatlan és befolyásolható románokat, ma is vezető pozícióban vannak, és messze elér a kezük. „A románok elállták az obeliszk felé vezető utat, hogy azt ne tudjuk megközelíteni — állítja Hölczi. — Nekem volt egy rendőr ismerősöm, aki odasúgta, hogy nem kell megijedni, mert uszítás az egész. Előrementem, és hívtam a többi magam után. A románoknak pedig azt mondtam, hogy amikor a németek hozták a segélyeket, akkor nem volt téma az, hogy ki a magyar, a német vagy a román. Mindenki kapott segélyt, mert tudta mindenki, hogy egyformán elvontunk nyomva. Akkor jó volt a bozgorok segélycsomagja is. Erdődön nem sok olyan román van, akinek a nagyapja is ott született, de a magyarok és a svábok évszázadok óta ott élnek. Akinek van mit féltetnie, az félhet, de a félelemben nem fog megnyugodni. Azzal, hogy elvágták a villanyvezetékét, árthattak volna

maguknak is. Már akkor lehetett tudni, hogy kik voltak a tettesek, de ma sem érdeke senkinek, hogy nevesítsék őket. Mi megmondhatnánk, de nem tudjuk bizonyítani. A legtöbb románnak fogalma sem volt arról, hogy mi történik ott. Volt két-három személy, aki irányította őket. Így, hogy most visszagondolok, nem is tudom elítélni őket, mert tudatlanok voltak. Bocskorban jöttek ide, nem tudták, hogy kell levágni a disznót. Sokat tanultak tőlünk, nem várjuk el, hogy megköszönjék, de a tőlünk szerzett tudást ne fordítsák ellenünk.”



Feleki Árpád is az akkori románság tudatlanságát tartja az ünneprontás fő okának. „Olyan szavak hangzottak el ott, amelyek nem feleltek meg a valóságnak, de ma sem válik dicsőségére azoknak, akik ott ordítottak — meséli Feleki. — Voltak, akikkel az akkori román vezetők el tudták hitetni, hogy az 1989-es események után a magyarok azért küldtek élelmiszer-csomagokat, hogy „lekenyerezzék” az embereket, hogy könnyebb legyen visszafoglalni Erdélyt. Az egyik román azzal gúnyolódott, hogy keressük Petőfit a kövek között? Azt, hogy ki volt Petőfi, kevesen tudták. Voltak ott magukat értelmiségieknek valló személyek is, akik nem tudták, hogy ki volt Petőfi Sándor és Szendrey Júlia, sosem jutott eszükbe, hogy megkérdezzék, miért készült el a vár alján az obeliszk. Én mindig mondtam, hogy a politika nem az egyszerű embernek való. Az obeliszket se olyan emberek robbantották fel, akik nem értenek hozzá, hanem volt két személy, aki a turci bányában dolgozott, onnan hoztak robbanóanyagot, és azt használták fel. Mindenki tudja, hogy kikről van szó, de senki nem tudja rájuk bizonyítani. Akkor a rendőrség és a nyomozóhatóság megtehetette volna, de nem volt érdeke.”

A megrongált obeliszket a szatmárnémeti MADISZ és az RMDSZ bevitte a megyei RMDSZ-székházba, a rajta levő emléktáblát a folyosó falán helyezték el. 1991. március 15-re az erdődi obeliszket helyreállították, azóta rendszeresen szerveznek ott ünnepségeket, de nagyon sok Erdődön áthaladó iskolás- és turistacsoport is meglátogatja. Szakács Imre és néhány erdődi magyar azért hozta létre az Erdődi Petőfi Kört, hogy életben tartsa Petőfi Sándor és Szendrey Júlia emlékét. A magyar irodalom közismert szerelmespárjának a kultusza egyre jobban erősödik, hiszen a vár falára visszakerült egy szintén megrongált emléktábla, ami Petőfi és Júlia házasságának emlékére készült. Erdőd város központjában köztéri szobrot állítottak Petőfi Sándornak és Szendrey Júliának, a helyi iskolában az idősebb korosztályhoz tartozó Szakács Vilma és Kajtár Magdolna mellett a fiatalabb pedagógusok — Lukács Gyöngyi és Cucuiat Attila — is nagy hangsúlyt helyez arra, hogy a fiatalokkal megismertesse Petőfi és Júlia életét, szerelmüknek a történetét és hátrahagyott életművüket. Ma már ismert tény, hogy Petőfi, a forradalmár költő mellett Szendrey Júlia után is gazdag és értékes irodalmi hagyaték maradt az utókorra. Hogy mennyire teremtődött meg a béke az erdődi magyarok, svábok és románok között, arról sokat lehetne beszélni. A kérdésre Hauler László a következő választ adta: „Ma már a barátságot is a politika szabályozza — vagyis az érdek. Petőfi világszabadság-vágya el van ültetve Erdődön, már csak ápolni kellene”.





Szatmári akantuszlevelek

A Wikipédiában olvashatjuk: „Buján csipkézett szelű, dúsan erezett levelei már az ókorban megragadták a művészek fantáziáját; így vált az >akantuszlevél< a korinthuszi oszlopok, továbbá különféle egyéb épülettárgyak, vázák meghatározó díszítőelemévé. Különféle változatait a reneszánsz és a barokk építészet is szívesen alkalmazta. Az akantusznövény levelét szép karéjai, finom tagozása, kecses hajlása minden más növény előtt kiválóan alkalmassá teszi arra, hogy architektonikus díszítőelemek felhasználják. Az ógörög stílus legelőször a korinthuszi oszlopfőn alkalmazta, majd csúcsvégződés, gyámkövek díszítésére használta. A görögök stilizált akantusza mindig élesen, erősen tagolt, kissé merev. A római művészet a bizánci akantusznak széles kiterjedt alkalmazást adott nemcsak az említett építészeti részleteken, de képszekekben, párkányokban, arabeszkben stb. A római akantusz stilizálása kövérebb, hajlítotabb a görögnél. A keresztény művészetben a halhatatlanság, ritkábban a hatalom jelképe. A középkor fűvészei a medve körméhez hasonlították a növény leveleit. A szúrós, bökös medveköröm, medvetalpú társneve még a medvetövis. Első magyar neve medvetalp volt, mely a XIV. század végéről származó Korvin-kódex glosszái között olvasható.”

Dívatos jelző a magyar nyelvben, van medvetalp recept, kaktusz, kapszula, krumpli, de ebben az esetben bennünket a kifejezés helyi építészeti vonatkozásai érdekelnék. A szatmárnémeti épületeken sok helyen találkozhatunk akantuszlevelekkel a legkülönbözőbb homlokzati részeken: ablakkereteken, ablakszemöldökökön, báboskorlátokon, díszvázákban, oszlopfőkön, gyámköveken (konzolokon), kartusablakokon, kávákon, falpillérekben (pilasztereken).

Akantuszlevél díszíti a szatmárnémeti törvényszék félköríves ablakkereteinek zárókövét (01). Ez a szépen formázott, előre ugró elem a homlokzat figyelemreméltó, elegáns, markáns dísz. A „kő” ezúttal jelképes kifejezés, nyilvánvalóan annak utánzatáról van szó.

Figyelemre méltó levélegyüttest, többszintes, mesterin komponált akantuszlevél-csokrot láthatunk a szatmárnémeti székesegyház portáljának monumentális oszlopjának fejezetein (02), ez a díszítés egyaránt megtalálható a korinthuszi, illetve kompozit oszlopfőkön is. Íme még egy reprezentatív példa arra, hogyan hódítottak tért az építészeti szempontból szegényes, alföldi városunkban a klasszikus hagyományok. Ezek a levelek a hasonló díszítésektől eltérően elsősorban nem a körvonalak kifinomult játékosságával, hanem a húsos formák stilizált, erőteljes, tömör együttesével hatnak, vagyis az építész, Hild József inkább a római, mint a görög változatot használja.

Úgy gondolom, hogy nincs olyan szatmári, aki ne állt volna meg néhány percre a püspöki palota mellett álló görögkatolikus templom díszes főbejárata előtt, amelyen a különböző díszítőelemek halmozottan, technikai sokszínűséggel jelentkeznek (03). A törpe féloszloptól az ívsorfrízig (ívsorképszékig), a mozaiktól a díszes üvegablakokig, a fonatdísztől a kazettás díszítésű masszív ajtóig sok minden található itt, többek között felirat márványtáblán, amely a templom építésének idejére, körülményeire utal. A díszes ajtókereten, káván felfedezhetünk egy elegáns, egységes, akantuszlevelekből összeállított díszített keretet is.

A Károlyi-köz újklasszicista stílusú, földszintes épülete gyámköves féloszlopaik tartó elemeit is szépen mintázott akantuszlevelek teszik figyelemre méltóvá, kölcsönöznek formai gazdagságot ennek az egyszerű díszítőelemnek. (04)

A népszerű levél díszítőművészeti alkalmazásának talán legszebb példái Szatmárnémetiben

azok, amelyek az Árpád/V. Lucaci utcai park díszvázáit, virágtartóit, mint egy levelekből, szirmokból alkotott kehely ölelik körül. Nagyon szép együttese ez a klasszikus és hagyományos díszítőelemeknek, amelyet a váza felső peremén egyszerű ismétléssel létrehozott díszítő sor zár. (05)

Akik időt, energiát szántak Szatmárnémeti építészeti értékeinek a tanulmányozására, legtöbbször azt említik, hiányolják, hogy Szatmárnémeti építészetében csak helyel-közzel ismerhetők fel az Európa-szerte jelen lévő stílusok, építészeti elemek, díszítőelemek. Ezen nincs mit csodálkozni, hiszen itt is, mint az alföldi településeken általában, kevésbé időtálló anyagokból, fából, agyagból építkeztek. Kitarató figyelemmel, jó szemmel a fentieket is megtaláljuk, hiszen a historizmus, eklektika gyakran felhasználja, gyümölcsözteti ezeket a stílusjegyeket 19. vagy 20. századi reprezentatív épületeken is.

A Szatmár Megyei Könyvtár 19. század végi épülete eredetileg bank volt, erre utalnak azok a díszes koszorúba zárt méhecskék a félkörös ablakkeretek szabad felületein, amelyeket kígyózó, bojtos végű pántlika övez. A félkörös ablak boltívkövei ezúttal még látszat architektúra formájában sincsenek jelen, a terv készítője egyedül a záróköveket, mint díszítőelemeket tartotta fontosnak, amelyek felületeit akantuszlevelek borítják. (06)

Láthatunk akantuszleveleket a zsidókorzó egyik épületének „gyámkövein” is (07) fűzérdíszek, bábos korlátok, képeretek és szárnyas anygalkák társaságában, de találkozhatunk ezekkel a Csizmadia/Retezatului, Árpád/V. Lucaci, Kazinczy/Ştefan cel Mare utcában, a Petőfi utcában, a Hám János/Horea, a Rákóczi/ M. Viteazul utcákban és még hosszan sorolhatnám.

Ezek után még mondja valaki, hogy Szatmárnémetiben nincsenek akantuszlevelek, az sem valószínű, hogy akad olyan kisebb vagy nagyobb város a térségben, ahol valamilyen formában ne találkoznánk vele.

Muhi Sándor

01



03



05



02



04



06



Bevezetés a dietetika berkeibe

— *Köszönöm, Evelin, hogy igent mondtál a felkérésemre. Fontosnak tartom, hogy beszéljünk a pályaválasztáskor felmerülő kérdésekről. Sok diák még líceumi évei végén is vacillál, mit válasszon, milyen egyetemre menjen. Benned hogy és mikor született meg a döntés?*

— Már az általános iskolában megfordult a fejemben a gondolat, hogy egészségügyi pályát válasszak. 11. osztály körül állatorvosi hivatásról álmodoztam, mivel kicsi korom óta vonzott ez a szakma. Nagymamámnak is voltak állatai, innen jött ez a rajongásom. Ugyanebben az időszakban értem el testtömegem „csúcsát” is, ami elég volt ahhoz, hogy ne tudjak tükörbe nézni, így hát döntést hoztam: életmódot váltok. Egyedül. Másfél év alatt kisebb-nagyobb sikerekkel, stagnálásokkal, de lefogytam 16 kilót, ami nagyon sokat dobott nem csak a közérzetemen, de a magabiztosságomon is. Egy idő után egyre többet foglalkoztatott a kérdés: van-e olyan egyetem, ahol egészséges, esetleg beteg embereknek tudnék tanácsot adni táplálkozás terén? Természetesen kérdésemre hamar megtaláltam a választ: a szakot Dietetikának hívják, ami felé már egyre jobban hajlottam 12. osztály végére. Végül bejutottam mindkettőre, de az emberek nagy meglepődésére nem az állatorvosit választottam. Jól döntöttem.

— *Szüleid/barátaid támogattak ebben a döntésben? Nem kérdőjelezték meg, hogy miért nem állatorvosi?*

— Nem igazán. Egyikőjük sem ismert még ebben a szakmában specialistát, nem értették a feladat körét. Nagyon sok családtag, barát hitte azt, hogy elment az eszem. De én tudtam legbelül, hogy mire van szükségem igazán. Nagyon makacs embernek tartom magam, nem igazán adok mások véleményére, nagyrészt a saját belső hangomra koncentrálok, ez segít fejlődni, előre lépni. Ez végül is saját, egyéni döntés kell legyen. Az ember csinálja azt, amit igazán szeret. Ez a siker egyik kulcsa.

— *Milyen volt a váltás? Iskolapadból egyetemre? Hogyan emlékszel vissza?*

— Nagyon nehezen viseltem az első évet, elég sokat szorongtam, de mégsem nehéz szívvel nézek vissza erre az időszakra. Kellott a váltás, hogy kicsit megedződjek, és azzá váljak, aki most vagyok. Mindig is elég önálló voltam, ez az egyetem után csak megerősödött. Nem okozott különösebb gondot az sem, hogy románul van a szakom, egyedül a szakszavak megszokása került egy kis időbe.

— *Kezd egyre felkapottabb szakma lenni a tied. Bár azért így is kis százalékban választják. Picit felvázolod, mit takar? Mit tanultok? Volt elvárás? Ahhoz képest mi vált be, miről derült ki, hogy teljesen más?*

— Sokkal komplexebb, mint ahogy én azt elképzeltem. Nem csak abból áll, hogy megyünk a nutricionistához és lefogyunk (ezt a kifejezést legtöbbször nem is szereti, mert mi dietetikusok vagyunk valójában). A dietetika egy tudomány, mely a beteg és egészséges, illetve a különböző fiziológiai állapotú (várandósság, idősor, stb.) ember ételmezésével, táplálkozásával foglalkozik. Mint ahogy hangsúlyoztam fentebb is, nagyon összetett: azt is megtanuljuk, hogy milyen dietetikai eljárásokra van szükség például a mesterséges táplálás során (parenterális-intravénás, illetve enterális-szondatáplálás), szoptató anya szükségletei, magas vérnyomás, szív- és érrendszeri megbetegedések, krónikus és akut veseelégtelenség, guta, vegán vagy vegetáriánus táplálkozás, anorexia nervosa, irritábilis bél-szindróma, aknés bőr, 1-es és 2-es típusú cukorbetegség, vagy akár terhesség alatt kialakult cukorbetegség, meg még sok más eset, amire a gyógyszeres kezelés nem elég, ki kell egészíteni életmódbeli kezeléssel. A dietetikus az a szakember, aki az egyedüli felhatalmazott személy, hogy étrendet írjon. Sokan összetévesztik és azt hiszik, hogy ez az orvosok feladata, pedig nem: ők felállítják a diagnózist, de ha speciális étrendre van szükség, akkor az már dietetikus

Hogy születik meg egy fiatal fejében a gondolat, hogy dietetikus és táplálkozási tanácsadó legyen — interjú Papp Evelinnel

feladatkörébe fog tartozni. Sajnálatos módon létezik már mindenféle tanfolyam, de el kell mondanom: fél év alatt ezek 30%-ban sem készítenek fel az ezt elvégzőket arra, amit mi tanulunk. Nem utolsó sorban: akit érdekel egy téma az ne csak az egyetem által kínált anyaggal elégedjen meg, olvasson és tanuljon hiteles forrásból, kutatásokból és szakkönyvekből, mert ez az egyetem egy nagyon jó alapot ad, de ezt ki kell egészíteni.

— *Na most akkor mit és hogyan együnk? Pár praktikus, mindennapi tippet kérek e rohanó világban.*

— Ez egyéntől függ. Egy egyén energia-szükséglete változik nem, kor, magasság, fizikai aktivitás, jelenlévő patológia, cél, stb. szerint. Nem lehet csak úgy egy sablonétrendet, vagy egy listát (mit lehet enni és mit nem) ráaggasztani valakire. Amire viszont nagyon fel szeretném hívni a figyelmet, az a megfelelő rostbevitel: az átlagember 10-15 g rostot visz be táplálék által, a megfelelő meg 25-30g lenne. Tehát ez azt jelenti, hogy válasszunk inkább teljes kiőrlésű gabonatermékeket, hüvelyeseket, zöldség/gyümölcsöket, magvakat/dióféléket. A helyes rostbevitel hozzájárul az anyagcsere gyorsaságához, a telítettségérzethez, stimulálja a bélmozgást, elősegíti a jó emésztést. Ezzel kéz a kézben jár a vízfogyasztás is: sok rostos étel és alacsony vízbevitel okozhat akár puffadást is. Az egészséges bélflóra elengedhetetlen szereplői ugyanakkor a pre- és probiotikumok. A legjobb probiotikum a savanyú káposzta (magas a sótartalma, magas vérnyomással rendelkező személyek vigyázzanak, de mindenki mértékkel fogyassza, mert a magas sóbevitel vízmelegtartást okozhat), de a joghurt, kombucha is (fermentált tea, probiotikus hatással bír, de nem teljesen számít probiotikumnak). Prebiotikumok: banán, tejtermékek, hagyma, fokhagyma, zabpehely. A harmadik fontos dolog pedig a zöldség- és gyümölcsfogyasztás lenne: napi fél kg lenne az ideális, ezt fel lehet osztani úgy, hogy minden főétkezés vagy kísétkelés tartalmaz legalább 100 g zöldséget, esetleg gyümölcsöt.

— *Mi a véleményed a piacon található diétákról? Keto? Paleo? 30 napos? Zóna? GI? South Beach? 90 napos? Káposztaleves? Fehérje?*

— Jó kis reklám mind. Az emberek mindig keresik a csodaszereket és a konkrét megoldásokat, a végeredményre koncentrálnak, de elfeledkeznek az oda vezető folyamatról. A felsorolt diéták közül egyedül a ketogén diétának vannak pozitív hatásai. Vannak kutatások, melyek igazolják, hogy epilepsziás betegek számára hatásos lehet. Emellett egyre több kutatás folyik a daganatos betegségek terén is, és kimutatták, hogy a daganatos betegek terápiájának részeként is alkalmazható. Visszatérve a diétákra: órán is megemlégtünk párat, mint ellenpélda. Igen, a Regenor se jó. (Farmakológiánál említettük, ugyancsak, mint ellenpélda). Nincs csodadiéta, ami hatásos lenne, csak egészséges életmód. Nem lehet elvárni, hogy egy rövid időn belül leadjunk x kilogrammot, aztán a diéta elhagyása után meg is tartsuk azt. Azért „macerásabb” folyamat egy egészséges életmód kialakítása, mert nem elég, hogy egészségesen étkezzünk, de testünk és lelkünk harmóniájával, mentális fókusszal, kitartással kell hosszú távon letegyük mellette a voksunkat. Nem ideiglenes megoldásként kezelni, hanem hosszú távon elkötelezni magunkat egészségünk érdekében.

— *Jön a tavasz. Meg amúgy is. Jót tesz néha egy böjt? Ajánlod?*

— Nem ajánlom, soha meg nem fordult a



fejében, hogy ilyesmibe fogjak. A szervezetnek táplálékra van szüksége, makro- és mikro-nutriensekre egyaránt, nem böjtre. A detoxot elvégzi a májunk, vesénk, bőrünk, nem kell rásegíteni mindenféle kúrákkal.

— *Egy dietetikusnak jó pszichológusnak is kell lennie. Tanulatok kommunikációt, pszichológiát?*

— Pont az elmúlt fél évben volt pszichológia és kommunikáció óránk, bár nem olyan igényesen, ahogy reméltem, így magam fogok utána járni inkább. Bizony, szerves részét képezi a szakmánknak, sok ember nem veszi észre, hogy a mentalitásuk sokszor károsabb, mint az a jutalomfalat, amit épp megesznek. Nagyon sok étkezési zavarral küzdő emberrel találkoztam már, köztük én is a binge eating (kompulzív evészavar) egyik áldozata voltam. Fontos az, hogy tudatosuljon bennünk a probléma és ne féljünk segítséget kérni, ha lehet specialistától.

— *Vivid Bites — hogy is indult s hogy alakul?*

— A Vivid Bites az én kis szívügyem. Egyetem előtt indult, de egy teljes évig nem foglalkoztam vele, majd másodév környékén kezdett el újra érdekelni. A név színes falatokat jelent, magyarul nem hangzik olyan jól. Eredetileg leginkább nyers vegán sütitket készítettem, aztán rájöttem, hogy nem csak ennyi reprezentál. Nagyrészt egészséges sütitkel foglalkozom, később szeretném komolyabban is beleásni magam ebbe, a hivatásom mellett. Az utóbbi időben elkezdtem egészséges fogásokat is posztolni, egy-egy tanáccsal megspékelve. Szeretnék ezekre egy kicsit nagyobb hangsúlyt fektetni a jövőben, az egyetem végeztével. Még kezdő vagyok, de ez engem nem keserít el egyáltalán. Ez visz előre.

— *Mai világ „röntgen”-képe (egyetemista filterrel a világ, jövőképe)?*

— Egyetemistának lenni egyszerű, ha a hivatásod a cél és azért tanulsz. Nagyon fontos, hogy mindig a saját belső hangodat kövesd és ne hagyj magad befolyásolni. Személy szerint én már egyetem előtt kitétem a hosszú távú céljaimat, de egyelőre csak a rövidtávúakra koncentrálok: államvizgázzak le kitűnő eredménnyel, hagyjak ki egy évet, azután vágjak bele a mesteribe, lehetőleg más városban. Ezalatt az egy év alatt szeretném a blogomat fejleszteni és piacra dobni a termékeimet. Mivel végzős vagyok, már annyira nem érzem magam egyetemistának. Lassan belepörögtem a szakmába, a felhalmozódott tudást már elkezdtem használni. Ez nem azt jelenti, hogy itt a tanulásem véget ért, mert egy jó szakembernek folyamatosan képeznie kell magát. A tudat, hogy még mindig van hova fejlődni, motivál, hogy egyre jobb és jobb legyek.

Bessenyei István születésnapjára

*Bessenyei István (Égerhát, 1955. – Szatmárnémeti, 2018.)
színész, rendező, színgazgató,
a Proscenium Alapítvány elnöke, műfordító, filmrendező,
2017-től a Harag György Társulat örökös tagja.*

A szilágysági Égerháton (a mai Máramaros megyében) született 1955. március 18-án, református családban (szülei: Bessenyei István és Molnár Rozália). Elemi és középiskolai tanulmányait Égerháton, Szamosardóban és Szilágycsehben végezte, majd három évig matematika-fizika tanárként dolgozott a Szamosardói Általános Iskolában. Szakmai tanulmányait a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetben folytatta, Tompa Miklós osztályában. 1981-ben szerzett diplomát, azóta a Szatmárnémeti Északi Színház magyar tagozatának (a későbbi Harag György Társulatnak) a színésze. A kilencvenes évektől kezdődően rendez is, számos nagyszínpadi és stúdióelőadás létrejötté köthető a nevéhez. Sokrétű színházi tevékenysége mellett, a nyolcvanas évek végétől, frontembere volt a nagykárolyi Kastélylakók zenekarnak. 1990-ben, a zenekar szövegírójaként és énekeseként részt vett a Siculus Országos Táncdalfesztiválon, Székelyudvarhelyen, ahol társaival a fesztivál nagydíját nyerte el.

1998-ban, a Harag György Társulat tagjaként maga is részesévé válik a Csíki Játékszín megalapításának (a két társulat „testvértársulatként” működik, közös igazgatóval), a színház első évadában rendez is itt. A két társulat szétválása után a Harag György Társulat színésze marad, tagja a Harag György Társulat művészeti tanácsának és a Proscenium Alapítvány kuratóriumának. 2012-től 2014-ig a Harag György Társulat művészeti igazgatója, 2012-től haláláig a társulat munkáját és a Szatmár megyei színházi életet támogató Proscenium Alapítvány elnöke.

Gazdag színészi pályája során több mint száz szerepet játszott el a magyar és világirodalom legkülönbözőbb műfajaiban. Nevéhez fűződik az első egész estés szatmári játékfilm megrendezése is.

Színházi munkája mellett szakirányítói tevékenységét aktívan részt vesz a diák- és felnőtt műkedvelő színjátszó mozgalmak szervezésében, megerősítésében is, főként Szilágycseh és Máramaros megyékben, ahol nincs állandó hivatásos magyar színház. 1996 és 2006 között alapító vezetője, rendezője volt a szatmárnémeti Kulissza Színpad felnőtt műkedvelő színjátszó csoportnak, 2003 és 2006 között szakirányítója a Nádai István Színház körnek, állandó szaktanácsadója Szilágycseh és Kraszna színjátszóköreinek és — táborainak, gyakori rendezője, szaktanácsadója a nagybányai Lendvai Márton Színház körnek, 2016-tól pedig a magyarországi Mérk felnőtt műkedvelőinek szakirányítását is felvállalta, a Magyar Teátrum Társaság Országos Pajtaszínházi Programja keretében. Drámapedagógiai tevékenységéért és a református oktatás támogatásáért a Szatmári Református Egyházmegye és a Szatmárnémeti Református Gimnázium 2007-ben Pro Schola-díjjal jutalmazta, 2011-ben pedig a Szatmár Megyei Tanács és a Szatmárnémeti Városi Tanács kulturális díjával jutalmazták. 2017-ben a Harag György Társulat örökös tagjává avatták.

Igazgatói tevékenysége

2012. július 1-én vette át a Harag György Társulat igazgatását a leköszönő és Marosvásárhelyre távozó Keresztes Attilától. Első igazgatói lépései között szerepelt az évek óta nem játszó, nyugalmazott örökös tagok, Czintos

József (Jászai-díjas), Kovács Éva (Poór Lili-díjas), Méhes Kati (Poór Lili-díjas), Tóth-Páll Miklós (Bánffy Miklós-díjas) színművészek visszahívása a társulat aktív kötelékébe, ugyanakkor erőteljes fiatalítást is kezdeményezett. Igazgatása alatt csatlakozott a társulathoz Kányádi Szilárd, Sándor Anna, Kovács Nikolett, Bogár Barbara, Bodea Tibor, Poszet Nándor és Varga Sándor is. Minden elődjénél több fiatal, pályakezdő rendező számára kínált megmutatkozási lehetőséget a Harag György Társulat kötelékében, olyanoknak, mint Balogh Attila, Csiki Zsolt, Kányádi Szilárd vagy Vargyas Márta, dramaturgként pedig Benedek Zsolt. Ugyanakkor olyan, már ismertebb, nagy nevű alkotók is rendeztek műhelyében mint Babarczy László, Keresztes Attila, Sorin Militaru vagy Kovács Levente. Igazgatása alatt vette kezdetét az Északi Színház épületének átfogó felújítása és korszerűsítése, amely időszakra a társulat átköltözni kényszerült átmeneti otthonába, a szatmárnémeti szakszervezetek művelődési házába.



Művészeti igazgatóként az ő nevéhez kötődik a mára már hagyományossá vált bérletcsere-egyezmény létrejötte a debreceni Csokonai Színházzal és egy testvérszínházi megállapodás aláírása a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházzal. Igazgatói korszakának egyik legfontosabb eseménye a társulat alapításának 60. évfordulója, melyet három napos rendezvénysorozattal ünnepeltek. Ennek keretében, a szatmárnémeti színház története során először, az ő meghívására láthatta vendégül a budapesti Nemzeti Színház utazótársulatát a város. Ez a vendégjáték volt a Vidnyánszky Attila vezette műhely első külföldi vendégszereplése az új főigazgató beiktatása után. Vezetése során jelentősen növelni tudta a szatmárnémeti társulat nézőszámát, már igazgatása első évadában új bérletet is indított, melyet „a tragikus sorsú komikáról”, Nagy Iza alapító színművészről nevezett el.

„A Harag György Társulat egykori aranykora megismétlődhet” — nyilatkozta Bessenyei István,

amikor 2012. július 1-én átvette a magyar társulat vezetését. Kiváló érzékkel egy fiatal rendezői évfolyamnak adott lehetőséget a kibontakozásra a 2012/13-as évadban: „szárnyaikat bontogató reménységekkel dolgozom, kerülve a középutat” — nyilatkozta. Ő azon kevesek egyike, akik jól ismerik a szatmári fiatalok legendáját, a hely szellemét, hiszen több mint 30 esztendeje szolgálja színészként, rendezőként Thália szatmári ügyét. Már a bérletárusítási időszakban érezhető volt, hogy a szatmári közönség bizalommal fordul az új vezetés felé: több bérletet adtak el, az új bérletet Nagy Izáról, a szatmári színház egyik legnagyobb színészeiről, a „vérbeli komikáról” nevezték el. Ebben az évadban úgy idézték fel a színház múltjának legbecsebb értékeit a jövő reménységeinek aktív közreműködésével, hogy ezek összefonódásából jelen: hiteles színházi pillanat szülessen.” (Kulcsár Edit)

Fesztiváligazgatóként ő vezényelte le a VII. Sorompók Nélkül Nemzetközi Multikulturális Fesztivált, a Holokauszt lezárultának hatvanadik évfordulója alkalmából pedig, Számozott örökévalóság címmel, az ő igazgatása alatt emlékeztek meg először a társulat holokauszt túlélő alapítóiról, Harag Györgyről, Erdős Imre Pálról, Vándor Andrásról, Koltai (Wohl) Katalinról, Nádai Istvánról és a vészkorszak szatmári színészoldozatairól, köztük a legendás színész-igazgatóról, Szabadkay Józsefről is, gyertyagyújtással egybekötött előadás-és rendezvénysorozat keretében.

Művészeti igazgatóként tizennégy művészt avatott a társulat örökös tagjává: András Gyulát, Barta Enikőt (post mortem), Bartis Ildikót, Boér Ferencet, Bokor Ildikót (post mortem), Gheorghide Máriát (post mortem), Gyöngyösi Gábort (post mortem), Kisfalussy Bálintot, Kocsis Antalt, Korcsmáros Jenőt (post mortem), Kovács Ádámot (post mortem), Szatmári Ágneszt, Tarnói Emíliát (post mortem) és Znorovszky Ildikót.

Magánélete

1982-ben kötött házasságot, felesége dr. Gedő Éva családorvos, egészségügyi főorvos, munkaterapeuta, egészségügyi szakorvos. Házasságából egy fia született, Bessenyei Gedő István teatrológus, dramaturg, a Harag György Társulat igazgatója.

Halála és emlékezete

2018. október 29-én hunyt el, méltósággal viselt súlyos betegség után. Református szertartás szerinti virrasztására október 31-én, a színházi hagyományoknak megfelelő színházi búcsúztatása pedig november 1-én volt, az Északi Színházban. A Harag György Társulat, hagyományaihoz híven, az örökös tagoknak kijáró tiszteletadással búcsúzott a művésztől: az Északi Színház előcsarnokában felállított ravatalánál a színház vezetősége, a Harag György Társulat, az Északi Színház román tagozata valamint a Brighella Bábtagozat művészei álltak díszőrséget, 11:30 és 13:00 óra között. Koporsója fölött fia, Bessenyei Gedő István társulatigazgató mondott gyászbeszédet a Harag György Társulat nevében. Utolsó útjára több százan kísérték el a szatmárnémeti vasútállomás melletti református temető ravatalozójából, 2018. november 1-én, 14:00 órakor. Kriptába helyezték koporsójára, a család akarata szerint, szülőfalujából, Égerhátról hozott földet szórtak a közeli hozzátartozók. 2018. november 25-én, a Harag György Társulat alapításának 65. évfordulója alkalmából szervezett ünnepi hétvége zárónapján, az elhunyt pályatársak között Bessenyei István sírját is megkoszorúzta a társulat.

A 2019/2020-as évadban diákbérletet neveztek el róla Szatmárnémetiben, 2019 őszén, az utolsó szilágycsehi Partiumi Diákszínház Fesztivál díjátadó gáláján pedig a szervezők bejelentették, hogy a verseny a 2020-as kiadástól kezdődően Szatmárnémetibe költözik, és a partiumi diák- és műkedvelő színjátszásért végzett áldozatos munkája elismeréseként az ő nevét veszi fel, Bessenyei István Országos Diákszínház Fesztivál néven, a szatmárnémeti Kölcsey Ferenc Főgimnázium és a Harag György Társulat közös szervezésében.

Csirik Csaba

Minden hónapban egy kis fényt vitt az életünkbe

A legszínvonalasabb erdélyi magyar gyermeklap-család, a Napsugár, a Szivárvány és az időszakosan megjelenő Napsi és egyéb, a Napsugár kiadóhoz tartozó kiadványok fényt vittek kisiskolás éveinkbe. A lapok nem csak erdélyi vagy magyarországi olvasókhöz jutnak el, hanem még Ausztráliában is olvassák őket.

Még 2017 decemberében volt alkalmam meglátogatni a Napsugár szerkesztőségét, azóta bizony sok víz lefolyt a Szamoson Szatmárnémetiben és Kolozsváron is, a Napsugár Kiadó azóta Prima díjas lett, ami nem csekély elismerés egy olyan lapnak, amit sokan – köztük számtalan szatmári gyerkőc – forgattak kisiskolásként. Zsigmond Emese főszerkesztő úgy fogalmazott a díj átvevése kapcsán: „Megtisztel a Prima díj, hiszen az elsők közé, a nemzet legjobbjai közé emel bennünket, de nem célállomás: nem a díjért és nem a díjig dolgoztunk. Feladatunk van. A Teremtő két csodát bízott ránk: világot rendező és megtartó magyar nyelvünket és a gyermekben megtestesülő jövőt.” Szavain érezhető, hogy szívügye a magyar értékek átadása, védelme, és a jövő, ami a gyermekek nevelésénél kezdődik.

A lapot 62 évvel ezelőtti megalapítása óta mintegy egymillióan olvasták, ma pedig 26 ezerre becsülhető az olvasók száma. Zsigmond Emesét megismerni hatalmas élmény, és egy jószívú baráti találkozás, egy finom kávéval, derűs nosztalgiaival, örömmel és kíváncsisággal.

Mikor beértem a szerkesztőségbe, hirtelen nem tudtam miről és hogyan kérdezzek, mindenre kíváncsi voltam, de Zsigmond Emese csak mesélt, mintha a gondolataimban olvasott volna; tudta, mit szeretnék kérdezni. Mivel nagyon szerettük és szeretjük a Napsugárt és testvéreit, érdemes tudnunk azt is, hogyan álmodják meg hónapra hónapra. A következőkben ezt fogom bemutatni.

Történelmi áttekintés

Zsigmond Emese hosszan, egészen a kezdetektől mesélte el a lap létrejöttének körülményeit. Az 1956-os magyarországi forradalom hatással van Romániára is, a hatalom félvén egy romániai forradalom kitörésétől, engedékenyebbé válik, igyekszik engedni szigorúságából. Az országban igény volt egy magyar nyelvű, gyermekeknek szóló kiadványra, és az akkori hatalom ezt meg is engedte. A folyóirat a Napsugár nevet kapja és 1957-ben jelenik meg először Asztalos István főszerkesztő irányítása alatt. Irodalmi lapként indult és kezdeti vezérelvéhez hűen mindmáig az is maradt, bár az irodalom mellett egyéb tartalmakat is bemutat. Az 1957-ben megjelenő Napsugár alapító tagjai neves írók, költők, képzőművészek voltak, a legismertebbek közülük: Fodor Sándor, Hervay Gizella, Soó Zöld Margit. Mellettük külső munkatársként Kányádi Sándor, Bálint Tibor, Lászlóffy Aladár, Jánky Béla, Szilágyi Domokos, Veress Zoltán, Majtényi Erik, Marton Lili, Jancsik Pál, Palocsay Zsigmond, Sütő András, Tamás Mária versei, meséi emelték igazán magas rangra a folyóiratot és adtak neki valóban irodalmi arculatot. Ők voltak azok az emberek, akik kiharcolták Bukarestben azt, hogy az országban egy magas színvonalú magyar nyelvű irodalmi lap létrejöhesse és minkét célkitűzést sikerült is megvalósítaniuk.

Az 1970-80-as években a Napsugárt kötelező volt megvásárolni a kisdíákoknak, ekkor a folyóirat elérte a százezres példányszámot. Nem melléke-

sen abban a korszakban a Napsugár volt az egyetlen magyar nyelvű, gyermekeknek szóló irodalmi lap a Jó Pajtáson kívül (a Cimborá elődje), de az már inkább középiskolásoknak szólt. 1980-ban a Napsugár szerkesztősége a kisebbek számára (főként óvodásoknak) is indított egy lapot, amely a Haza sólymai címet viselte, mivel a diktatúra ezt kívánta. A Napsugárhoz hasonlóan a Haza sólymai szintén irodalmi jellegű, képes gyermeklap volt, majd 1989-ben a neve az eredetileg javasolt Szivárvány névre változott.



A szerkesztőség élén az elmúlt hatvan évben alapító főszerkesztőként Asztalos István állt, majd őt követte Farkas János, Tar Károly, Murádin Jenő, majd ismét Farkas János, aztán 1989-től Zsigmond Emese is bekerül a szerkesztőségbe, aki 1992 óta napjainkig a lap főszerkesztője.

A szerkesztőség napjainkban

Ma a szerkesztőség Kolozsváron egy mindössze háromszobás, kicsi földszinti panellakásban működik, a Napsugár és a Szivárvány innen kerül ki az olvasók kezébe. Ebben a három szobában két szerkesztő, Zsigmond Emese főszerkesztő és Müller Kati képszerkesztő, és két, adminisztrációs munkával foglalkozó munkatárs (könyvelés, lapterjesztés) dolgozik. A lapoknak van két kihordója is, akik eljuttatják az iskolákhoz, postákhoz minden hónapban Napsugár és a Szivárvány számait, hiszen fontos, hogy a lapok időben megérkezzenek az olvasókhöz. A szerkesztőséghez egy hatfős csapat tartozik, de rajtuk kívül úgynevezett külsős írók, költők, tanárok, tanítók járulnak hozzá a lap havi megjelenéséhez, érdekes és olvasmányos tartalommal töltve meg azt.

A szerkesztőség mai célkitűzése sem tér el az eredetitől: a nemzeti tudatot erősítő, emberi értékek, magyarságtudat, magyar nemzeti és



történelmi szellemben nevelni a gyerekeket. Minden időben az volt a feladata, hogy olvasásra tanítson és értő olvasásra nevelje azokat, aki a kezükbe veszik.

Zsigmond Emese főszerkesztő áll minden szám megtervezésének hátterében, ő az, aki felkéri a költőket, írókat, hogy műveikkel gazdagítsák a lapot. Emellett Zsigmond Emese felnőttekkel, szülőkkel, óvó- és tanítókkal is tartja a kapcsolatot, és kíváncsian várja a leveleket, amelyek főleg elektronikus formában érkeznek, de érkeznek postai levelek is (bár egyre kevesebb). A tanítók kézimunka ötleteket, rejtvényeket küldenek be, de az sem ritka, hogy a gyermekek teszik meg ezt, a szülők pedig visszajelzéseket írnak arról, hogy mennyire teszik gyermekeiknek a lap, a még írni, olvasni nem tudó óvodások nevében küldenek leveleket, de saját véleményüket is gyakran kifejtik.

A lapoknak interaktív jellege van, folyamatos levélcsere alapszik a pedagógusokkal, gyermekekkel, szülőkkel, a folyamatos ötletcserével pedig egyre inkább színesebbé, izgalmasabbá válik szerkezete. Ez azt igazolja, hogy a Napsugár és a Szivárvány nemcsak egyetlen ember ötletén alapszik, hanem a szerkesztőségén kívül költők, írók és maga az olvasótábor is tartalommal tölti meg, szerkeszti.

A számok megtervezése

Zsigmond Emese saját elmondása szerint nagyon szereti a munkáját, minden, ami a Napsugárhoz és a Szivárványhoz kötődik — a tervezéstől egész a kiadott példányokig — az ő kezén megy keresztül.

Minden tanévben 10 száma jelenik meg mind a Napsugárnak, mind a Szivárványnak, ezek mellett van két, Napsi névre hallgató vakációs füzet is, az egyik a karácsonyi, téli hosszabb szünetre, a második pedig a nyári vakációra, de volt olyan év is, amikor a tavaszi vakációra adták ki a másodikat. Igény volt arra, hogy azokban a hosszabb periódusokban, amikor a Napsugár és a Szivárvány kiadása szünetel, egy tartalmasabb, „vastagabb” füzet álljon a gyermekek rendelkezésére. A Napsugár, a Szivárvány és a Napsi állandó jelleggel, egész tanévben megjelenik. Ezekon kívül a Napsugár Kiadó évről évre egyre bővíti az egyéb kiadványok tárat: Műsorfüzet, Szólj szám anyanyelvi feladatok, Szép szerével (anyanyelvi feladatok), Volt egyszer, lesz egyszer (mesterségekről ír), Kerek esztendő (jeles napok, hónapok jeles születői), Egyedem begyedem (népmesék, játékok), Erdőn mezőn (verses – rejtvényes füzet), Volt egyszer, lesz egyszer (magyar történelem alakjairól), Sportolj Kőszabószával és a Mesterségem címerre (Kőszabószá régi és új mesterségekről mesél), amelyek nem periodikusan megjelenő kiadványok és megrendelhetők a szerkesztőségtől.

Hogyan jön létre egy Napsugár/Szivárvány szám?

A Napsugár és a Szivárvány számai már két hónappal a megjelenés előtt meg vannak szerkesztve, mivel két hétre van szükség a nyomtatáshoz, és ismét két hétre ahhoz, hogy kihordják őket, hogy minden olvasóhoz eljussanak. Egy hónapra van szükség ahhoz, hogy minden helyesen kerüljön a lapba és egyre, hogy elnyerje a formáját és eljusson az olvasókhöz. Azért van szükség ilyen hamar elkezdni a számokon a munkát, hogy a harmincezres Szivárvány és Napsugár olvasóközösséghez időben eljuthasson.

Mivel a lapokat nemcsak Romániában rendelik meg, hanem Magyarországon, Németországban, Franciaországban, Svédországban, sőt Amerikában és Ausztráliában is vannak olvasói, ezért fontos, hogy időben elkezdődjenek a lapszámok előkészítési munkái, a lapban megjelenő tartalmak összegyűjtése. A távoli megrendelőkhez a lapok postai úton jutnak el, tehát szükség van az időbeni kiadásra.

A Napsugárban és Szivárványban közlő szerzőket Zsigmond Emese jóval a lapok előkészítése előtt felkéri az írásra és megadja a tematikát, hogy abban a hónapban, amikor a lapot szerkeszti és kiadásra készíti elő már minden szöveg megérkezzen, s kiadás előtt legalább 10 nappal minden szöveg meg kell érkezzen a szerkesztőségbe. Például a Napsugár decemberi számán már októberben dolgoznak, ezért a szerzők októberben el kell kezdjék küldeni írásait a decemberi számhoz. Októberben a felkért szerzők — írók és rajzolók — már karácsonyi témában kell alkossanak. A főszerkesztő a szövegeket nem csak egyszer olvassa el, hanem több alkalommal, hogy a lehető legkevesebb hiba csússzon át a szűrőn és kerüljön a lapba. A rajzok hitelessége nagyon fontos, fontos, hogy eredeti rajzok kerüljenek a lapba és ne legyenek valahonnan másoltak, a gyerekektől jött rajzok közül is sokkal értékesebbnek tekintik az eredeti ötletek alapján készült rajzokat. Az eredetiség nagyon fontos szempont. A lapba közlésre felkért szerzők, rajzolók természetesen honoráriumot és tiszteletpéldányt kapnak munkájukért.

A Napsugár szerepe, felépítése

A Napsugár fontos szerepet játszik a romániai magyar oktatásban is. Azért is fontos az időben való kiadás és az olvasókhoz való eljuttatás, mert egyes helyeken a magyar nyelv és irodalom tankönyvek hiányában a Napsugarat használják tankönyvként, ezt a tényt igazoló levelek is érkeztek a szerkesztőségbe magyartanároktól.

A Napsugár tartalmilag igyekszik az évszakokhoz és az azokhoz kapcsolódó ünnepekhez igazodni, de emellett minden évben van egy nagyobb terület, vagy diszciplína, amelyen belül körbejár témákat: például ilyen az utazás, az állatvilág, a történelem vagy a népszokások. A közeljövőben indul egy íróportré rovat is, melybe a Napsugár szerzőiről kerülnek be érdekes tudnivalók. A témák mellett vannak állandó rovatok is, ilyen a Testvérek kuckója, az Itt születtem, ami 2000-ben kezdődött, (pár éve megszűnt, de ebben a tanévben ismét újjáéled), a Rejtvénykirály rejtvényei, állandó kézimunka rovat, persze az évszak, ünnep-tematikához igazodva, valamint Kiss Bitay Éva természetismereti szövegei állandó anyagát képezik a lapszámoknak. Ebből a felsorolásból is kiténik, hogy a Napsugár egy nagyon változatos irodalmi gyermeklap (és nem folyóirat Zsigmond Emese szerint), de emellett, hogy igyekszik minden tudományágból kicsit meríteni, a lap mégis irodalmi jellegű maradt.

A 2017-es Napsugarak tartalmi felépítése a következő volt: elsősorban az adott hónap tema-

tikájához kapcsolódó versek és mesék kaptak főszerepet, majd a hónap történelmi eseményei és a magyarok híres szülöttei is kitüntetett helyet kaptak. A lapnak állandó rovata a Derülj, derülj, meséikkel versekkel, Kiss Bitay Éva természetismereti rovata, Rejtvénypályázat, a Szólj szám!, amely anyanyelvi feladatokat tartalmaz, Maszat művész játszótere, amelyben rajzolásról, festészetéről esik szó kicsit tudományosabb szemmel és minden hónapban pályázatot hirdet nyereményekért, a Levelező, a kézimunka rovat illetve az Irkafirka, ahová a gyermekek rajzaikat, verseiket küldhetik be.

A Szivárvány is tematikus felépítésű, az adott hónaphoz kapcsolódik, emellett kézimunka ötleteket, kiszínezhető rajzokat, valamint Csipike postáját tartalmazza 31 oldalon. Felépítése kevésbé komplex, mint a Napsugáré.

A lapnak rengeteg felfedezettje van, sokan első alkalommal küldtek be meséket és verseket a Napsugárnak és ezáltal váltak híressé. Ők ismeretlenként próbálták szerencsét, és van, akinek már egy egész kötetnyi anyaga jelent – jelenik meg a lapban, a Napsugár pedig segít ezeknek a szerzőknek, és összegyűjti műveiket, segítve a művek kiadásában is.

Az olvasóközönségről

A Napsugár szerkesztősége a felkért szerzők mellett intenzív kapcsolatot ápol az olvasókkal is. A lapban kérdések, feladatok (Maszat művész, Szólj szám, Kiskópé), rejtvények (Rejtvénypályázat) jelennek meg, ezek megfejtéseit beküldhetik a gyermekek és értékes ajándékokat, könyvjutalmat nyerhetnek. Emellett a Napsugárban Kószabósza, a Szivárványban Csipike „fogadja” a gyermekek leveleit, rajzait, verseit. Csipike válaszol egyszerre mindenkinek a Szivárványban, Kószabószával együtt igyekeznek mindkét lapban megjelentetni azok nevét, akik írtak, rajzoltak, ugyanis sajnos mindenki alkotásának megjelentetésére nem lenne elég egy lapszám.

A Napsugárba a gyermekek postán küldik be a rejtvények, feladatok megfejtéseit, a rajzokat, de nem ritkák a kézimunka ötletek sem, így levelek ezrei érkeznek a szerkesztőségbe. A beküldők közül a kitaróbbak, többször próbálkozók kerülnek a lapba. Szintén a kitarás dönti el, hogy ki nyer a rejtvénypályázattal könyvjutalmat. A szerkesztőség igyekszik arra is figyelni, hogy egy gyermek ne kerüljön be túl gyakran a lapba, hogy mindenkinek legyen esélye. Az aktuálisan beérkezett rajzok csak a következő évben kerülnek be a lapszámokba, mivel azok két hónappal hamarabb elkezdenek készülni, a gyerekek pedig nem rajzolnak két hónappal hamarabb egy adott témáról. (Nehéz lenne szeptemberben egy karácsonyi rajzot beküldeni.) Ma már egyre kevesebb postai levél érkezik a laphoz, a postai levelek között inkább rejtvények, megfejtései és rajzok vannak túlnyomó többségben. A felnőttekkel való kapcsolattartás elektronikusan történik.

A rejtvénypályázatok mellett a gyermekeknek esélyük van egy bélyeggyűjtő játékban is részt venni, ami azt jelent, hogy minden hónapban

kivágják a lapban található Napsugár-bélyeget és egy gyűjtőlapra ragasztják, tanév végén pedig beküldik a szerkesztőségbe. A beküldők között könyvjutalmat sorsolnak ki. Ha egy osztály küldi be a bélyeggyűjteményét, akár illyefalvi táborozást is nyerhet. A szerkesztőségben minden bélyeggyűjteményt gondosan őriznek, s nem ritkák az ötletesen összegyűjtött, különböző alakzatokra ragasztott bélyegek (napocska alakban, Szent Korona alakban).

A lap olvasottságának köszönhetően eltartja magát, a Napsugár Kiadó önálló, saját maga adja ki a lapot, a nyereményeket (könyvek, naptárak, füzetecskék, kirándulások) pályázati pénzekből fedezik, és ezekhez Napsugár Alapítvány várja a támogatásokat.

A szerkesztőség nemcsak a lap kiadásával foglalkozik, hanem kulturális, gyermekirodalmi, sporteseményeket, versenyeket, táborokat szervez vagy társszervező ezekben. Az események közül fontosabbak a Napsugár Öttusa Sportverseny, a Kőrösi Csoma Sándor Anyanyelvi Vetélkedő, a Kriza János Mesemondó, Balladomondó és -éneklő Verseny (saját szervezésben), illetve résztvevője vagy társszervezője a Kurutty Általános Műveltségi Vetélkedőnek, az Őszi-ország Népdelvetélkedőnek, a Kányádi Sándor Országos Szavalóversenynek és még sok más eseménynek, amelyről bőven találunk információt a Napsugár Kiadó és Alapítvány honlapján. Emellett a pedagógusok számára is szerveznek eseményeket — például a tavaly immár 24. alkalommal szervezték meg a Napsugár-napokat pedagógusok számára. Ez a négynapos rendezvény rengeteg előadást, programot, ismeret- és tapasztalatcserét tartogat a résztvevők számára.

A Napsugár és a Szivárvány az internet világában is elérhető, saját weboldallal rendelkezik, ahol hasznos információkat szerezhetünk a lap megalakulásáról, a versenyekről, táborokról, a pedagógusfórumokról, támogatókról. A Napsugár és Szivárvány számai is felkerülnek PDF formátumban az oldalra, két hónappal az adott szám megjelenése után. A Napsugár Kiadó minden kiadványáról, a Napsugár országról és sok más fontos információról olvashatnak az oldalra látogató olvasók.

Összegezve a Napsugár Kiadó és a Napsugár Alapítvány nemcsak a Napsugár és Szivárvány irodalmi gyermeklapok és sok más kiadvány szerkesztésével és kiadásával, hanem táborok, versenyek szervezésével, zsűrizésével, vagy díjak felajánlásával is foglalkozik, és igyekszik minél interaktívabb kapcsolatot kialakítani a gyermekekkel, a pedagógusokkal és szülőkkel egyaránt. A Napsugár egy olyan, már több, mint 60 éve működő, magyar nemzeti tudatra nevelő lap, amely az évtizedek alatt sem veszített presztízből, még mindig több tízezres olvasótábora van a Szivárvánnyal együtt, kezdetektől fogva elismert szerzők munkáit tartalmazza — ezt bizonyítja a neki ítelt Prima díj is.

Szmutku Melinda,
magyar nyelv és irodalom szak,
BBTE, Kolozsvár

Szeretett gyermekemhez

Kedves gyermekem,
A nap amikor látod, hogy öregedem,
Arra kérlek, hogy légy türelmes velem.
De inkább arra, hogy min megyek keresztül,
Amikor elmondom ugyanazt ezerszer, kérlek,
ne szakíts félbe és mondd:
„Ugyanezt mondtad egy perccel ezelőtt”.
Csak hallgass meg, kérlek.
Emlékezz azokra a napokra, amikor ugyanazt
a mesét olvastam neked
Heteken keresztül, mert az volt a kedvenced
Amikor látod, hogy nem értek az új
technológiához, kérlek, légy türelmes,
és magyarázd el nekem.
Emlékezz azokra a napokra, amikor türelmesen
megtanítottam neked,

Hogy hogyan kell enni, öltözködni
és megfésülni a hajad,
Majd, hogy hogyan küzdj meg mindennapok
nehézségeivel.
Ha néha elfelejtem, hogy miről beszélünk,
kérlek hagyd, hogy emlékezzek,
és ha nem tudok,
Kérlek, legyél velem türelmes,
mindent beleadok.
Csak, hogy tudd, hogy nekem te vagy
a legfontosabb ezen a világon, hogy veled
lehessek.
Majd amikor fáradt lábaim nem engedik,
hogy olyan gyorsan menjek mint régen,
Fogd meg kezem, és segíts, úgy ahogyan
én segítetttem neked mikor elkezdted járni.

Amikor azok a napok eljönnek, kérlek,
ne legyél szomorú.
Csak legyél velem, és legyél megértő.
Az idő nem áll meg,
Örülni fogok neked, és meg fogom köszönni
az együtt eltöltött időnket.
Ugyanazzal a mosollyal, és szeretettel
amit mindig éreztem irántad,
Szeretett gyermekem.
S majd mikor sírom mellett összekulcsolt kézzel
figyelsz, ahogy ereszkedem a föld alá,
Gondolj a legszebb eltöltött pillanatokra,
nevetgélésekre, hiszen ezek a legboldogabb
pillanatok az életben. Soha ne feledd, fiam!

Görcsi László,
Nagykárolyi Simion Bărnuțiu Műszaki Líceum

Szűz bánat

A fenyőillat
fonódik poros
lelkem köré
mi van, ha
az alkony sosem
volt az övé?
Elmosódott,
eltört
megjárt az aztán
megölt.
Fehér, piros
fehér, piros
ne gyere, kérlek
neked tilos.
Egy másik dimenzióban
egy másik testben
ó, te szűz bánat
talán meglelem helyem.
Éles kezek, sárga fények
halhatatlan ének,
zengd hát, ordítsd képeembe
mit soha nem mertél
elmondani nékem.
Fehér-piros fehér-piros
az vagyok, ki nem akarok.
Fahéj hull a
szárnyatlan galambokra
ánizs fojtja meg
szűz bánatunkat.
Fehér, vérvörös
ó, kérlek, lásd meg
mi rejtőzik valójában
a színfalak mögött.

Holl Vivien Anita,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Amiről nem beszélünk

Évek teltek el
Én pedig megtanultam végignézni,
lehetőleg úgy, hogy ne fájjon,
ahogy egy ember lassan
tönkremegy.
Egy ideje neki nem fáj már.
Szótlanul nézem az ágya mellől, ahogy
lassan eltűnik belőle az élet
Három hónapig megy így, én pedig
próbálok kitalálni, milyen lehet, ha valaki
úgy igazán hiányzik.
De hiányozhat-e valaki, akit nem is ismerünk?
Csak nézlek
A szürkés hajad, az erőtlen kezeid, a
hatalmas, puha takaród.
Fáj?
Sosem kérdezhettem
De az utolsó napon elküldtek otthonról
Nem messze, annyira,
hogy láttam épp
amint az ablakon kopogtatott a halál
És tudod
a helyeden fekve
megint kilenc éves gyerek vagyok
próbálok kitalálni mit szeretne
agyvérzéstől akadozó hangod
amint haláloed előtti este sírva
kérsz egy olyan dolgot
amiről soha nem beszéltünk.

Tasnádi Tamara,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

A földre szállt csillagok

Amikor még nem volt annyi okostelefon és amikor még az emberek többen kommunikáltak egymással, amikor még át lehetett vacsora közben beszélgetni egy barátunkkal az egész estét, akkor születtem én.

Idős létemre energikusnak mondhatom magam. Gyermekkoromban is nagyon szerettem kint lenni... Nem azért, mert annyira örültem volna, hogy a meleg nyári estéken összecsapkédnek a szúnyogok vagy, mert annyira érdekelt volna a körülöttem játszó gyerekek. Nem, én azért voltam kint, mert azon gondolkodtam, hogy van-e olyan dolog ami egyszer felülmúlhatná ezt a csodálatos látványt, hogy majd egyszer lesz-e olyan érdekes és izgalmas tárgy ami elveszi tőlünk ezt. Meg nem hagyhatom ki azt a csodálatos kilátást és a friss levegőt. Az utcán haladva azt néztem, ahogy mellettem mindenki a telefonja képernyőjét bámulja, csak én nem, meg rajtam kívül pár ember akik éppen munkába siettek. Hazaérve a szokásos sétálásom után éppen azon gondolkodtam, el lehet-e érni, hogy végre legyenek az emberek a szemüket a képernyőről. E közben gyorsan felvettem a kabátomat, bár ilyen szintű gyorsaságba belefájdult a hátam. Hogy, milyen okból voltam annyira gyors? A csillaghullás miatt. Izgatottam vártam, hogy elkezdődjön. Egy kis rongyos, szebb napokat is megélt pokrócot terítettem a nedves földre. Láttam, hogy mások is ezt várják. A tőlem két házra található parkban vagy az udvaron, de lényegesen felkeltette az emberek figyelmét... És ekkor eszembe jutott valami. Lehet, hogy butaság, de úgy éreztem abban pillanatban, hogy rájöttem. Úgy éreztem, hogy sikerülne visszahozni legalább egy napra a régi időket. És ekkor tervezni kezdtem. Annak ellenére, hogy nem nagyon érdekel a technika, tudok pár dolgot. Mondjuk azt is azért, mert nem először próbálkoztam ilyesfajta kísérletekkel. Viszont én nem vagyok elég egy ilyen feladatra. Viszont ismerek valakit még régebbiről. Ő biztosan fog segíteni. A csengőt nyomogatva várokoztam. Szegény Billnek már nem olyan jó a hallása. Jogosan kérdezhető, hogy ki az a Bill. Igazából csak egy régi barát, de most nagy segítségemre lehet. Ő jártas a technikában. Ő, de még mennyire. Őt soha sem aggasztotta, hogy talán egyszer valami jobban leköti a figyelmét mint más dolgok, ő tudta. Nem azért, mert akkora jó lenne, hanem egyszerűen a is kísérletezett korábbi, manapság már ódivatú telefonokon és gépeken. A zár egy kattánással nyílt ki és ezután egy másodperccel később az ajtó is nyílt. Bill akkoriban egy jóvágású

fiatalember volt, de most már hosszú, fehér szakállá, fehér haja és görnyedt háta van. Pár évvel idősebb mint én — Üdv! — köszönt rám a kellenél kicsit hangosabban. — Nagyon örülök, hogy újra láthatlak. Gyere be. — Én is örülök. — mondtam miközben bevezetett a házába. Egy átlagosnak mondható kis ház felturbózva mindenféle általa készített találmánnyal feldíszítve. — Na, és mi járatban erre? — kérdezte nekem háttal állva. Azt hiszem teát főzött. — Lenne egy dolog amiben te tudnál segíteni. — És pontosan mi lenne az? — kérdezte miközben levette azt a kis méretű, kicsit kopott lábasban főtt valamit. — Kérsz teát? — Köszönöm. — és elvettem az addigra már csészében gőzölgő italt. Gyorsan vázoltam neki a tervet. Tetszett neki azt a ötlet. Kereken nem tudom hány hónap múlva lettünk készen. Ez a pár hónap elég monotonan telt, így nem is fogom elmesélni. Maradjunk abban, hogy hackeltünk. Amikor befejeztük ezt, indulhatott a terv akciódús része. Felküldtük a vírust a jellegzetes égbe. Úgy intéztük, hogy a világon minden telefonfüggő megkapja az üzenetet. És így is történt. Bevallom, alpból nem annyi hónapba telt volna a vírus elkészítése, de MI vártunk valamire. Arra, hogy ismét csillaghullás legyen. És, hogy mégis miből állt a program? Egyszerűen mindenki azt látott bene amit akart. Ami visszahozná azokat az időket nekik, amikor a homokban ülve órákig játszottak. És sikerült. Hirtelen mindenki kedvet kapott a kimenetelhez. Főleg így csillaghullás alkalmából. Aznap este, mindenki kiment megnézni a csillagokat. Mindenki újra tudott élni a telefonja nélkül. És reméltem, hogy ez nem csak egy nap lesz. Lényegében nem azzal van baj, hogy valaki telefonozik, hanem azzal, hogy az lett a legfőbb szórakozási mód. Remélem, hogy az emberek rájönnek, hogy milyen jó a szabadban lenni. És gondolkodni. De addig is aki ezt a történetet olvassa, gondolkozzon el, hogy ő mennyit használja a telefonját, mert sok értékes percet vehet el egy játék vagy más értéktelen dolog. Köszönöm, hogy időt szántak erre a történetre.

Nagy Henrietta Anna,
Református Gimnázium

A szegény leány története

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény leány. Annak a leánynak nem volt egy testvére se, de még édesapja se. Édesanyja nevelte, és úgy vigyázott rá, mint a szeme fényére. Egy nap azonban a leány úgy döntött, hogy ő bizony elmegy, és valami megélhetőséget keres. Ezért így szólt anyukájához:

— Drága anyukám, én már többen nem akarom nézni, miképp szenvedsz értem! Úgy döntöttem hát, hogy elindulok valamiféle munkát keresni, s ha valamicske pénzt gyűjtök, néked hozom haza.

— Édes leányom, ne hagj itt egyedül engem! Mit kezdek én nélküled? — marasztalta az édesanyja. De a leány nem engedett. Így az édesanyja nem tudott mást tenni, mint hogy csomagolt neki pogácsát és egy kis vizet az útra. Azután elköszönt leányától és útnak eresztette.

Ment, mendegélt a leány, míg egyszer egy kúthoz ért, megtöltötte a kulcsát, majd tovább ment. Akkor még nem tudta, hogy egy olyan kútból merített vizet, amelyben gyógyító víz volt. Ahogy ment, nemsokára egy faluba ért. Ott halotta, hogy a királyfi nagyon beteg, és senki se

tudta eddig meggyógyítani, pedig sokan próbálták már. Gondolt egyet a leány, és doktornak kiadva magát, elindult, hogy megpróbálja... „Nem veszíthetek veled!” gondolta.

Elment a királyi palotába és hosszas nézelődés után így szólt:

— Tegyük borogatás a homlokára.

Tüstént elővette kulcsát, egy kendőre vizet öntött belőle, s a királyfi homlokára tette. Láss csodát... A királyfi rögtön meggyógyult, semmi baja se volt. Az orvosok csodálkoztak, hogy ezt miként csinálta, de legjobban a leány csodálkozott.

A király magához hívatta a leányt, megköszönte, hogy meggyógyította a fiát, aki azonnal szerelmes lett a leányba, és nemsokára feleségül is vette. Így az egyszerű lányból királylány lett. A gazdagságban azonban nem feledkezett meg édesanyjától! Felhívatta a királyi palotába, hogy ne éljen tovább szegénységben.

Ezután a leány és a királyfi boldogan éltek, amíg meg nem haltak!

Mihály Imola Napsugár,
Református Gimnázium



A szegény lány

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény lány. Ennek a lánynak volt két testvére, de az a két testvér olyan csúnya volt, hogy a szomszéd ember sem tudott rájuk nézni.

A szegény lány neve Százsorszép volt, de nem hiába volt Százsorszép a neve hisz, olyan gyönyörű volt, hogy a nap mindig őt nézte.

A testvérei nagyon irigyek voltak rá, ezért elhatározták, hogy ők addig nem nyugszanak, amíg el nem üldüzik. Egy nap így szóltak:

— Hallod-e te, Százsorszép!

— Hallom én nővérem.

— Eredj ki az erdőbe, és szedjél nékem számócát!

— Eredjen Ilona — mondta Százsorszép.

— De félek, hogy Ilona kökényt szed számóca helyett.

Hát elmegy Százsorszép. Ment, mendegélt egészen az erdő mélyébe. Aztán talált ott anny szamócát, hogy az egész falu jól lakott volna belőle. Már indult volna visszafelé, de nem tudta



merre kellene menjen. Nem volt más választása, ott kellett menedéket keresen. Egy fa odvában talált magának kuckót. Már ott volt pár napja és egyszer arra járt a királyfi. A lány nagyon megijedt, ezért el akart futni, de a királyfi ügyesebb és gyorsabb volt. Sokat kérdezősködött a királyfi, de a lány alig válaszolt. Úgy döntött, hogy beviszi a kastélyba.

A királyfi beleszeretett a lányba, de az nem szerette viszont. A fiú megharagudott, ezért börtönbe zárta a lányt.

Teltek-múltak a napok és a királyfinak megesezt a szíve a lányon, kiengedte hát.

Egy éjszaka a lány megszökött a kastélyból és egy százéves öreg néni adott neki szállást. A néni nagyon megkedvelte a lányt és egy pár nap múlva úgy tekintett rá, mint a sajátjára.

Teltek-múltak a hetek, és a királyfinak nagyon hiányzott a lány. Egy napon elindult a keresésére, bekopogtatott minden házba, míg el nem ért az öreg nénihez.

Úgy felcsillant a fiú szeme, mikor a lány nyitott neki ajtót, s így szólt hozzá:

— Jer vissza velem a kastélyomba!

— Nem megyek vissza én, börtönbe zártál! Hát így szeretsz te engem?

A fiú rájött, hogy mit is tett valójában és könyörgött a lánynak, hogy jöjjön vissza. Hej, addig-addig könyörgött, amíg a lány megbocsájtott neki.

Teltek-múltak az évek és a fiú megkérte a lány kezét. A lány hozzá ment a királyfihoz és boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

Zilahi-Kató Nóra,
Református Gimnázium

Párhuzam

Még ne sodord meg az utolsó cigit.

Ne készülődj, még sok időd van.

Ülj vissza ide mellém, és meséld el, mire fogsz emlékezni ha már nem leszel itt.

Talán eszedbe jutnak azok a kavicsok, amikre egy egész galaxist festettem nyáron, és neked adtam hogy legyen mi nekiütődjön a kulcsaidnak a zsebedben.

Már sötét van kint de még sokáig itt maradhatsz.

Az idő megvár.

Kék csíkok vetülnek a szőnyegre.

Nem tudni honnan jönnek.

Egyenlő részekre osszák be a szobád.

Egyenlő dimenziókra szeletelik

Mi pedig sorban mindegyik dimenzióban létezőnk.

Ha igaz, akkor létezik egy olyan párhuzamos

dimenzió ahol épp nem tartalak vissza.

Egy ahol már elmentél, és egy ahol elkísérlek egy darabig.

Egy ahonnan nem is kell elmenned,

Az út két oldalán fekvő bokrok alatt virágillat.

A szél elkeveri a szirmokat a hajszálaid között.

Vajon hányszor gondoltad meg magad,

amíg lement a nap...

Ebben a dimenzióban eddig kísérhetlek el,

de valahol egy másikban végig veled leszek.

Báthori Boglárka,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

A repülő kutya

Egyszer volt, hol nem volt, valahol nagyon, nagyon messze, volt egyszer egy szegény leány.

Annak a leánynak volt egy kutyája, de nem akármilyen kutya... Annak bezony varázsereje volt! Tudott röpködni, akár egy táltos paripa! Ám ez a lány és a kutya titka volt.

A leány anyja nagyon gonosz volt. Nem örült, hogy a kutyát a házban kellett tartani, és a kutyát sem kedvelte. Legszívesebben megszabadult volna tőle...

Egy napon a leány s kutyája útnak akart indulni, de szülei nem engedték. Titokban, este indultak el hosszú útjukra. Mentek, mendegéltek, hetedhét országon át, mígnem egy tengerhez értek. Ekkor megszólal a kutya:

— Átviszlek tégedet ezen a tengeren, pattanj fel a hátamra!

— Te tudsz beszélni?! Azt hittem csak repülni tudsz! — kérdezte meglepetten a leány.

— Természetesen igen, de ülj fel a hátamra és már repülünk is!

A kutya kitárta szárnyait, felemelkedett a levegőbe és elrepült a messze távolba. Nemsokára földet értek.

— Bocsánat, ha picit kényelmetlenül utaztál — mondta a kutya.

— Semmi baj!

A rázós repülés után folytatták útjukat.

Egyszer csak elérték az óriások földjét! Ám ők erről mit sem sejtettek...

Amikor sétáltak az erdőben, hirtelen nagy dübörgést hallottak.

— Egy óriás!!!
Fussunk, ha kedves az életünk!

Futottak, ahogy a lábuk csak bírta. De nem tudtak elmenekülni, az óriás túl gyors volt.

— Ez így nem fog menni. Le kell győznünk! — kiabálta a kutya. — Én felrepülök, te ráugrasz a fejére és szórd a szemébe ezt a kis zsák borsot.

A terv bevált. Legyőzték az óriást. Ez az óriás rettegésben tartotta a vidéket. A szomszéd birodalom királya meghívta őket a palotájába. És azt mondta:

— Aki olyan bátor és erős, hogy le tud győzni egy óriást, az kiérdemel egy nagy jutalmat.

Így lett a szegény leányból királyi tanácsadó és kutyájából királyi házőrző.

Boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

Hariton Nándor,
Református Gimnázium



Homály

Fölöttünk az árny, a halál, az éjjel
Sápadt a hold fénye,
De én csak mosolygok rád szenttelen kéjjel.
Elsuhan mellettünk egy tiszta szándék
Tán ő szerelmünk valódi énje?

Ő már a cél, a kín, a rothadás
néma hallgatás,
Homályba vészen a jó,
S íme, a gondolat káosza mily erőre képes?
De lám, te csak hallgatsz, ámbár némaságod
szónokló.

Baljós, ördögi árnya az éjnek
Szenttelen bájjal ígéz, kér
S te, csábító angyala a kéjnek,
Nézz rám!
Hull-hull a vörös vér.

Táncol ő, ő a halál
Tűz gyújtja néma vágyaink dalát,
Sír, sír ő, s elmondja megtört szíve bánatát

Így lettünk egyek, az élet
S a halál
Könnyein árján lét lett.

Pándi Blanka,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Vér és csont

Én vagyok a semleges elem az összeadásra nézve.

Elég ironikus,

Hogy még a vércsoportom is nullás.

Persze, én adhatok bárkinek,

De nekem nem adhat akárki.

A gerincesek csontjait csontszövetek építik fel.

De a legtöbbjüknek nem kell ettől tartani.

Csontjaim 35% szerves rész,

65% meg te.

Ez olyan, mintha pneumatikus lenne,

Elég gáz.

A végén úgyis por és hamu lesz majd mindenből.

De te addig, mint a hemoglobinn,

Lényeges összetevője vagy a véremnek.

Süveg Sandra,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Mégis

Lennék a kendő, mely szemeidet itatja,
Lennék Isten, ki életed siratja,
Lennék csillag, mi mutatja az utad
És a bortól részeg tudat,

Csak ne dobj el magadtól.

Leszek a bot, amire támaszkodsz,
Leszek a szó, mellyel pimaszkodsz,
Leszek a kard, mellyel megvéded
És bizonyítod gyermekséged,

Csak ne válaszd őt.

Voltam a hang, mely felvidített,
Voltam a kép, mely távolról viritott,
Voltam az idő, mely kifolyt kezedből
És aki hiányzott életedből,

Mégis másra vársz.

Szabó Boglárka,
Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

Utcatörténetek, Szatmárnémeti magyar utcanevei

Folytatás a februári lapszámból

A Zsadányi út, a temető és a Szatmár-erdői közút között volt az Állatvásár-tér, aminek egy része fedi a mai Burdea sarok területét, de jóval nagyobb volt. A Zsadányi útról (Cloșca sugárút) már a századfordulón balra nyílt a Gőzfűrészes utca, a mai Gara Ferăstrău (a kommunizmusban Herăstrău), a Gőzfűrészes állomásig.

Ha már itt tartunk, megemlítenék pár magyar utcanevet a Szamos bal partjáról, s megint hozzátesszem, ezek nagy része 1940 után kapott hivatalos magyar nevet. Így az Amaci utat (str. Amațului) már 1941-ben is Amaci útnak hívták, ahogy a Károlyi út (str. Careiului) is Károlyi út volt. A Proiectantului utcát Árkász, majd Töltés utcának hívták, a Dunării utca volt a Digeștor utca.

Hóstánc útnak hívták a Töltés utcát a Károlyi úttal összekötő és a Százados utcáig elérő utat. Ezt ma már nehezen lehet beazonosítani, talán az Astronașilor követi a Hóstánc út nyomának egy részét, de nem vagyok benne biztos. Aki tudja, írja meg.

Pálfalvai útnak hívták régen is a jelenleg Drum Păulesti-ként jegyzett utat, Ipoly utcának hívták a Iosif Vulcan utcát (a kommunizmusban is I. Vulcan volt), Izabella utcának az Ecaterina Teodoroiu utcát (rendszerelváltás előtt is E. Teodoroiu), Csaba utcának az Aron Pumnul utcát, Dohány utcának a C. A. Rosetti utcát (a kommunizmusban Tutunului a vasút és a Hegyi út közötti része), Botond utcának a Bartók Béla utcát (rendszerelváltás előtt is Bartók Béla), Botos utcának a V. Babeș utcát (90 előtt is V. Babeș). A Ferăstrău utcát 1941-ben Fűrészgár utcának hívták, a Cerbului utcát Vezér utcának, a Dinu Lipatti utcát (kommunizmusban Oborului) pedig Görgey utcának. Valószínűleg a Dorobanșilor utcát hívták Lókert utcának, mert fennmaradt (1), hogy a Vezér utca a Dohány utcától a Lókert utcáig vezetett.

Ha kicsit tovább megyünk — de még maradjunk a Szamos bal partján —, a mai Alecu Russo utca neve 1941-ben Dél utca volt, 1946-ban már Massaryk utca.

A jobb hídfőtől a Bányai út, jelenlegi nevén Henri Coandă sugárút (rendszerelváltás előtt Baia Mare utca), a Kossuth Lajos utca, a Várdomb utca és az Alsó Szamospart utca indult — ez egy fontos kereszteződés volt, itt állt a Villanytelep, és egy közút is a Tabajdi (Sas) patikához közel. A zsiliptól a Csatorna utca indult még, a mai Fântâni (1990 előtt is így hívták).

Most visszatérünk a Szamos jobb oldalára, a történelmi Szatmárnémetibe. A keleti részen haladunk észak felé, és megállunk a Gheorghe Șincai utcánál, melynek neve a századfordulón



Híd köz volt. Szintén egy kis utca, az Árpád utcáról kelet felé nyíló Séta tér, mai nevén Mioriței utca. Miért kaphatta a Séta tér nevet? Nos az Árpád utcáról kelet felé gyéren beépített területek voltak. A jelenlegi Electrolux (volt Samus, előtte 23 August, előtte 1 Septembrie, előtte Princz testvérek gyára) gyár helyén például egy nevezetes kert, az Ékes kert állt, a Bányai úton túl pedig a Belső postakert.



Az Ékes kert mellett a vasút másik oldalán már létezett a református temető, a Bányai út másik oldalán pedig a két zsidó temető. A Belső postakert szélén, az új zsidó temetőhöz közel, a Bányai úton állt a katonai lőszerraktár.

A Kossuth-kert már akkor nagy népszerű-

ségnek örvendett a szatmáriak körében. Ezt nyugaton a Teleki utca, jelenlegi Avram Iancu utca (1990 előtt is Avram Iancu volt a neve), északon a Vasút utca, jelenlegi Crișan utca (1990 előtt is), keleten a vasút, délen pedig az Attila utca vette körül.

A jelenlegi Corvinilor utca neve Hunyadi utca volt (a kommunizmusban Karl Marx utca), az Árpád utcáról pedig a Hunyadi utca metszésével a Telki utcára a Hunyadi köz vezetett át — ennek mai neve Simion Bărnuțiu (a kommunizmusban is az volt). Az Árpád (mai Lucaciu) utca amúgy a Kinizsi utcával, ma Ioan Slavici utca (a kommunizmus alatt Scânteii), és a Szivárvány közzel, ma Banat (a kommunista időkben is Banat) folytatódott és így csatlakozott a Wesselényi, ma Wolfenbüttel (1990 előtt Pionierilor) utcához.

A jelenlegi Ceahlăului utca (1990 előtt is Ceahlăului) neve Zárda utca volt, értelemszerűen, hiszen a Páli Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek zárdájától indult, indul.

A mai Petru Maior utca (1990 előtt is Petru Maior) neve Szivárvány utca volt, a mai Paris neve Pázsit utca volt (a kommunizmusban Friedrich Engels utca). A jelenlegi Maramureș utca nem pontosan egyezik meg a régi Nyíl utcával, csak részben kebelezte azt be. A Nyíl utca ugyanis a Szivárvány, Hunyadi és Pázsit utcákat kötötte össze, a mai Maramureș utca pedig a Kinizsi (Ioan Slavici) utcától a Wesselényi (Wolfenbüttel) utcáig terjed, tartalmazva tehát a régi Nyíl utcai szakaszt is.

1907-ben, a Kossuth-kerttől északra nem sok utca létezett. A már említett Vasút utca, aztán feljebb a Vasúti raktári hozzájáró út, a mai Lucafăruului (1990 előtt is Lucafăruului), még feljebb pedig az Udvari út, a mai Fabricii (1990 előtt is Fabricii).

A mai Rodnei utca régi magyar neve Külső sor volt, a Tiszaújlaki úttal való kereszteződéséhez közel már állt mind a két temető — a görögkatolikus és a református. A Külső sor és az Udvari út fölött a Németi-mocsár feküdt, nem vezettek át rajta utcák, egyedül a vasút, amely az Udvari út metszését követően, a Németi-mocsárba beérve több vonalra bomlott: a Szatmár-Bikszádi vasútra, a Fehérgyarmat felé vezető vonalra, a Máramarosziget felé vezető vonalra, illetve a Nagybánya felé vezető vonalra. Ennél a szétágazásnál állt a Szatmár-Szentvér állomás.

Az Udvari út kelet felé kereszteződést képezett a Dunaföldvár-Debrecen-Máramaroszigeti transzverzális állami közúttal, mai nevén a Batizi (vagyis Botizului úttal) 1990 előtt is. A kereszteződésüknél állt a Petróleum finomítógyár — talán innen a mai Fabricii elnevezés (?).



Visszatérve nyugatabbra, a mai Iuliu Hossu utca neve 1907-ben Kisfaludi utca volt (a kommunizmusban Moscova). És itt is pontosítani kell, hiszen a Kisfaludi utca igazából csak a Werbőczy utcától vagyis mai Milleniului utcától (a kommunizmusban is Milleniului, hiszen Szatmárnémeti vélt, kreált milleniumára nevezték el így Ceaușescu akarata szerint) az Árpád (Lucaci) és Kinizsi (Slavici) utcák érintkezéséig terjedt, ma pedig a Iuliu Hossu utca sokkal hosszabb, a Teleki (Avram Iancu) utca kereszteződésében érintkezik a Vasút utcával (Crișan).

A Coșbuc utca viszont megegyezik a régi Bercsényi utcával (a kommunizmusban is Coșbuc utca volt), a Nicolae Bălcescu utca (1990 előtt is Bălcescu) a Bocskay utcával, a Tudor Vladimirescu utca pedig a Csokonai utcával (1990 előtt is Vladimirescu).

Itt jártuk be tulajdonképpen a régi Szatmárnémetit, egy zsákutca maradt még a végére, a Széchenyi utcáról, a görögkatolikus templomot régen teljesen megkerülő utca, amelynek neve régen Görbe köz volt, ma pedig Costache Negruzzi.

Aki figyelmesen végigkövette utunkat, sok mindent észrevehettek. Így például, hogy, a századforduló környékén is sok történelmi személyiség neve szerepelt utcánévként. A laktanyákhoz közel harcos hősök nevei tűnnek fel. A költők, írók egymáshoz közeli utcák neveit ékesítik s nem mellesleg ezek az utcák költőien szép helyeket jártak be régen — egyik-másikuk még ma is.

A kommunizmus alatt aztán igyekeztek átnevezni az utcákat, s csaknem minden utcát sikerült is... Érdekesség ebben a vonatkozásban,



hogy a Vörösmarty utca a kommunista évek alatt még megmaradt, s csak majd a rendszerváltás alatt érezte valaki fontosnak átnevezni Marsiliara. Lehet oda költözött egy „fontos ember” és azt zavarta a Vörösmarty név...

Visszatérve a kommunizmusra, volt akkor Szatmárnak ugye Lenin-tere, Marx, Engels és Moszkva utcája... A történelem minden időben rányomja bélyegét az utcákra, terekre, helyekre. Talán ez az a konklúzió, ami most jó lesz végszónak, hogy ne menjünk bele a jelenlegi utcanevek értelmezésébe, illetve annak boncol-

gatásába, mi közülük lehet Szatmárnémetihez a névadóknak.

Józsa János: Lokálistóriák

Hivatkozások:

A térképeken történő személyes kutatás mellett az 1940-1944 közötti magyar utcanevekért fellapoztam Bura László, Szatmárnémeti (Satu Mare) utcanevei 1987-ben, Budapesten, az ELTE Magyar Nyelvészeti Tan-
székcsoport Név-
kutató Munkaközössége által kiadott magyar névtani dolgozatát.

Kaffka Margit Színek és évek című regényében van egy sokatmondó jelenet. Pórtelek Magda még fiatal lány, és takarítás ürügyén kis időre egyedül marad önmagával. És akkor, ott a félhomályos szobában megsejti, mit is jelent az, amikor az élet még előtte van. Hogy bármi megtörténhet. A tiszta szabadság pillanata ez, amit nem szűkít le vágy, akarat, törekvés, peszsimizmus, semmi énes, semmi személyes. A nagy életet sejtje meg a maga korlátatlanságában. Persze az is felmerül benne, hogy nem szükség szerű, hogy ugyanúgy élje le az életét, ahogy az elődei, akár utazhatna is, máshol élhetne, teljesen mást is csinálhatna, mint ami Szinyéren számára kijelölt.

Magda persze itthon marad. Miért is menne, hiszen, ahogy később olvassuk a regényben: „ez a gondolat, a földi távolságok álma oly mesészerű volt itt, oly idegen mindattól, ami körülvevett. Nálunk, a nagy bőség közepett — búzás szekerék és telt bödönök, oldalszalonnák rendei, tömött libák; névesték és torok világában — valami hihetetlen hóbortnak, örült pénzpocsékolásnak tetszett a kényszertelen utazás. Nem is igen jutott eszébe senkinek; a vén, gonosz Telekdyt eleget szólták megyszerte, amiért messze idegenbe üldözte ki tanulás ürügyén az egyetlen fiát, mikor elanyátlanodott.”

Az itthon maradás jelentései: a szülőföld szeretete, a hagyományok rendje, vagy negatíván: megbéklyózottság, röghöz kötöttség. Számos szatmári, e tájegységről való szerzőnk motívumai ezek. Mikor melyik értelem a hangsúlyosabb. Ady számára az itthon maradás egyet jelentett a maradisággal. A szabad, nagybetűs élet nevében lázad a magyar ugar ellen. Az is érdekes lehet, hogy az itthon maradás motívumába mennyiben játszik szerepet az élet és megnyit az személyiség. Kaffkánál a mindenkire érvényes életút személyes betöltése a fontos. Hogy Magda nem választja az itthon maradást, mert nincs választási lehetőség, de ez az életút személyes életsorsként kommentált, az emlékezés reflexív hangján. Az élet: a férfi-nő játszma esztétikája, a hódítás kifinomult játéka. Hangulatok sodrásai, nyári esték. Személyiség: amikor Magda egy-egy ihletett pillanatban rájön, hogy az udvarlás, a bálók, a ruhák gazdag repertoárja mind csak azért a bizonyos célért való eszközök. A gondolat, a reflexivitás.

Krúdy Gyula azon regényeiben, amelyekben a Nyírség mitológiáját teremti meg, egyáltalán nem érdeklik a személyiség törvényei. (Tegyük

hozzá: máskor sem.) Krúdyt az élet törvényei érdeklik. A Napraforgó című regényében — talán a leginkább nyírség témájú — a tájhoz kötöttség szinte már növényyszerű, a növények életéhez hasonlatos. Krúdynál nem létezik az egyes ember, a maga vívódásaival, az egymásba folyó életek, a meghalás és újjászületés örök körforgása túllép az egyes ember életidején. Az N. N. című regényben szintén nosztalgiával fordul a nyírségi ember szülőföldszeretete iránt, itt az elvagyodás megtestesítője a főhős, N.N., akinek inverze, a fia itthon marad. Hogy aztán a regény végére a két élet egybefolyjék, elmosódjanak a személyiség határai, és N.N. megállapítsa: talán soha nem mentem el innen. „Az élet egy befejezett, kész feladat” — e sokatmondó gondolat szintén ebből a regényből származik.

Itthon maradni

Borbély Szilárd Nincstelének című szociográfiai regényében a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kis falu, Túrricse 50-es 60-as évekbeli világát rajzolja meg. Termékeny egybevetést nyújt Móricz nagy összegző művével: az Életem regényével. A Nincstelénekben regényben a táj, a falu a kallódás, az örömtelen szemlélődés helye, a várakozás a napok múlásának meddő várása. Úgy, ahogy nincs egy nagy, átfogó narratíva — ellenében az Életem regényével, ahol a gyerekkori fájdalom az nevelődés szükségszerű eszköze — nincs reflexió sem, a dolgokat összefüggésbe rendező értelmezésmód a gyerekelbeszélő részéről. A Nincstelénekben az egy ponthoz rögzültség, a látóhatár hiánya a felnőtt látásmódnak is sajátja. A falu emberei nem tudják megfogalmazni, amiben élnek, csakis klisészerű, öröklött sémákkal. A távolban tiszta időben felderengő máramarosi hegyek nem a nyitás, a kíváncsiság, hanem a zártság jegyei; fel sem merül, hogy azon is túl van valami. A Nincstelénekben nincs személyiség, de nincs élet sem: legfeljebb ösztönös, érzéki, szakadozott benyomások. Ami a személyiség megkülönböztető jegye lehetne: az álmokat, — amik viszont el is választanának a falutól — már gyerekkorban egy kegyetlen rituálé folytán kiverik az emberből — így írja le ezt a regény.

Az Életem regényében szintén jelentős a falu változatlan, dermedt sémákon nyugvó értelmezése. Szülőfaluját, Tiszacsécsét így minősíti a beszélő: „itt nem születnek messze szárnyaló álmok; innen nem távozott el, ezekből a párhuzamos szűk telkekből egy familia sem szerencsét próbálni. (...) Valami titokzatos, soha ki nem mondott, fel nem fedezett ősi rend szigorúan megszabja, hogy ezek a családok egymás mellett, az élet legfinomabb részleteiig teljesen egyenlő módon élnek. Ki van zárva, hogy bármelyik is külön lehessen a másiktól.”

Azonban Móricznál a falu rajza nagy ívű bevezető apja, Móricz Bálint felléptetéséhez, aki igazi narratív hősként az ismeretlenből indul el, hogy maga életében fenekestül felforgassa ezt az ősi rendet. Meg is kapja érte a büntetését, hiszen kiveti magából a falu, vagy inkább árvasága, „rendetlen családból” való származása révén be sem fogadja igazán. Szabálytalan indulása okán lesz belőle szabályszerű regényhős; regényszerű sorsot kap, amelynek metaforikussága fel is oldja a hiábavaló küszködések életrajzi valóságát. Móricznál elemző, megbocsátó a zárt falu rajza, Borbélynál érezzük az indulatot, hogy Móriczsal ellentétben nem vállal közösséget a faluval. Borbély Szilárd számára Túrricse végig idegen marad.

**Lakatos Fleisz Katalin,
társult egyetemi oktató, BBTE**



Igazságra mutató, erőt adó és feladatjelölő előadás

Reflexiók László Zita és Hencz József: Szabadnak lenni mit jelent? című előadásához

Kétszeresen emlékműsor a Hencz József zeneszerző és László Zita színművésznő Szabadnak lenni mit jelent? — karácsony és húsvét között Erdélyben — című irodalmi összeállítására. Az előadás elsősorban az 1989-es eseményekre emlékeztet, ugyanakkor az erdélyi előadó-művészet egyik legnagyobb egyéniségére, Illyés Kingára (Bereck, 1940. dec. 10. – Marosvásárhely, 2004. júl. 28.) is emlékeztet. Az eredeti elképzelés Illyés Kingától származik, aki 1990-ben, a Reformáció Ünnepe, Hencz Józseffel együtt közönség elé állt a '89. decemberi és az azt követő hónapok eseményeinek bemutatásával. Innen származik az előadás pontosító alcíme: – Karácsony és húsvét között Erdélyben.

Azóta eltelt harminc év, de a XIV. Magyar Kultúra Hete rendezvénysorozat keretében palackpostán érkezett üzenet ma is időszerű. A felújító László Zita és Hencz József lényegében ugyanazt a szöveggönyt használja, amit Illyés Kingától vettek át, de szó nincs az előd előadásának ismétléséről. Új előadás született! Ez részben a megváltozott történelmi helyzet alakulásából és az eredeti szöveg módosításából származik, de legfőképpen a két előadóművész erős személyiségéből.

Mi is történt 1989-ben? Már évekkel előtte országszerte működtek a szellemi ellenállók, „akik pusztá kézzel és egyedül, pénz, paripa, fegyver nélkül, kard, sisak nélkül szembefordultak a pöffeszkedő és állig fölfegyverzett őszállattal, a Hatalom ősgyíkijával” — írja az a Szőcs Géza, aki '89-ben már a Szabad Európa Rádió budapesti igazgatója. Ma, a pénz szentségét hirdető világban hihetetlen, hogy pénz és paripa nélkül valóban nagyon sok mindent lehet még tenni, ezt maguk az ellenállók, és munkájuk eredményei bizonyították. Életpályát, családot, sőt életüket mutattak fel az áldozatok oltárán. Háttérhangulatot teremtettek (mint Illyés Kinga és Hencz József 1990-ben Temesváron) a rendszerváltáshoz, mi több, néha sikerült megosztani hatalmat is. Szatmárnémetire vetítve, azokra kell gondolni, akik visszadobták a párt-könyvet, akik '89 decemberében ott voltak az új főtéren, ott voltak a színház kávézójában, a Stúdióban és a színházban a helyi RMDSZ megalakulásakor. Mindannyian történelmi szereplőknek érezhették volna magukat akkor, de ők nem szereplők-ként, hanem lelkes alkotókként élték át azokat a napokat. Nem azt kérdezték, milyen voltam, hanem azt, hogy mi a teendő. Igen, az ellenállók alkotókká akartak válni Tőkés László csapatában.

Világos volt, hogy a romhalmazokat építő rendszert csak II. János Pállal és Tőkés Lászlóval az élén lehetett leváltani. De azt is be kell vallani bátran, hogy a söprés csak részben sikerült! Az erkölcsi és politikai romok még ma is itt lábatlankodnak körülöttünk.

Huszonöt szerző szólal meg a Szabadnak lenni mit jelent? c. összeállításban, óriások erejéhez mérhető igazságokkal. A költői estektől eltérően itt a szerzőknek alig a fele költő (Ady Endre, Ana Blandiana, Dsida Jenő, Emőd Tamás, Kányádi

Sándor, Majtényi Erik, Markó Béla, Radnóti Miklós, Reményik Sándor, Szilágyi Domokos, Szőcs Géza.). Újságírói szövegek, tudósítások, tudós emberek megnyilvánulásai kapnak helyet a műsorban. Ezek az írások a költészet pantheoni magasságából hozzák a nézőtérre az előadók üzenetét. Szerkesztési bravúr például Dsida Jenő A tó tavaszi éneke c. versének beiktatása, amely old és köt műfajt, teret és időt egyszerre.

Illyés Kinga idején igazságot szólni a halálos bűnökhöz tartozott. Ma, 2020-ban, „csak” karrierhalál fenyegeti az igazmondót. Finomult a kín! Pedig nagy igény van az igazság kimondására önmagunk és helyzetünk megismerése céljából. Ennek ellenére az ilyen megszólalást, ha egyáltalán lehetséges, nagy sikerrel hallgattatjuk el. Hála Veres Kupán Enikő volt temesvári diáknak, és Tóth-Páll Miklósnak, az Ady Endre Társaság elnökének, hogy a Filharmónia termében lehetőség nyílt 2020. január 21-én a Szabadnak lenni mit jelent? — karácsony és húsvét között Erdélyben — c. összeállítás közös átélésére. Ez a művészet történelmi lecke volt és öntudatunk ébren tartója.

„Egeket ostromolni hallgatással nem lehet” — mondta Tőkés László. Melyek voltak azok az égbekiáltó követelések, amelyekkel ostromoltuk a Hatalmasokat 1990-ben (és előtte)? Nemzeti jogok, anyanyelvű oktatás, egyházi iskolák, magyar orvosi egyetem, egyszóval alapvető emberi szabadságjogok. Ahol ezek nincsenek meg, ott nem beszélhetünk sem szabadságról sem demokráciáról. Még akkor sem, ha tudjuk: Isten nem helyettesíthető a „szabadság és a demokrácia” folytonos kiabálásával.

A Szabadnak lenni mit jelent? című összeállításban foglalt időszakról így ír Marosi Barna és Sebestyén Mihály: „Ez alatt az eltelt idő alatt, karácsonytól húsvétig, több történet velünk, értünk és ellenünk, mint tíz és húsz év alatt összesen”. Az érzelmi ajándék mellett megerősít abban a tudatban, hogy törvényi garanciák helyett jelenleg is csak olyan túlélési technikákkal próbálunk megmaradni, mint a hallgatás, mint a belső emigráció, mint a képes beszéd, mint a kettős nevelés, mint a kettős szilveszter, mint a kettős utcanévek stb.

Komor szövegek között, igazságokat kimondva, visz bennünket az előadás tovább és tovább történelmi időkbe és gondolati mélységekbe. A reményünk az, hogy a felfedezés fától fáig folytatódó botorkálása során néha tisztásra érünk. Ezen az előadáson az igazról szólva művészeti tisztásra találunk, ahol az igaz, a jó és a hasznos vár a nézőre. Szókratésszel egyetérthetünk abban: ha igazat, jót, hasznosat képes vagy adni: megszólalhatsz! Mindez valóban megvan a Szabadnak lenni mit jelent? — karácsony és húsvét között Erdélyben — c. összeállításban. Azonban a hasznosság csak előadások hosszú sorának szervezésével valósulhat meg igazán, amiből eddig csupán hármat sikerült tartania a művészházaspárnak. Kár, mert ugyanezek az



érzések és gondolatok törnének fel az előadás hatására Románia összes magyarlakta településén. Ez az előadás közönségért kiált!

Felkavaró élmény az emlékeztetés az 1990. február 10-én, mintegy 100 ezer ember néma felvonulására Marosvásárhelyen. Talán ez volt a világtörténelemben az első tüntetés az emberies élet számára nélkülözhetetlen kultúráért és tudásért. Vajon mit látott meg a szenzáción túl, ez a vak nyugati civilizáció abból a senki ellen nem forraló tüntetésből? Ma 2020-ban úgy tűnik semmit nem látott, semmit nem hallott, csak bámult, csodálkozott és a markát dörzsölte.

Meghatóan szép dr. Mircea Iosifescu írása, amellyel a legvadabb román fasizmus megnyilvánulásaira reagál: „undorodom a fasizmustól és annak minden formájától (...)” Ilyen szempontból ma is ott tartunk, hogy a román társadalom legnagyobb erői akkor egyesülnek, ha alkalom van a gyűlölségre a magyarokkal szemben.

Míg László Zita mondja az igazság ígét, addig a zenei anyag nem hagyományos kompozíciós stílusú. A színpadon fontos szerepet játszó zongora fölé-mellé görnyedve csal ki Hencz József zeneszerző-zongoraművész beszédes hangzatoakat a húrokon (és itt a beszédesen van a hangsúly). Ezek a zengetek vagy reagálnak a László Zita szövegére: megerősítik, hangulatot teremtenek köré, elmondják a véleményüket a szövegek által felfestett drámai eseményekről, vagy önállóvá válva, zenei nyelven szólnak a közönséghez. Érdekes lenne meghallgatni, mint önálló zeneművet.

Igazságra mutató, erőt adó, bátorító, karakterfaragó, jellemerősítő, és feladatjelölő előadást láttunk a Hencz József — László Zita művészpártól. Vajon helyes-e, igazságos-e, elvárható-e, hogy egy színpadi előadásra ruházzunk ennyi feladatot? Semmiképpen sem. Mégis megteszük, mert a Szabadnak lenni mit jelent? — karácsony és húsvét között Erdélyben — című előadás mindezt teljesítette.

Csirik Csaba

SZAMOS

Szamos
Társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat
Kiadja a Szatmár Megyei Hagyományőrző Forrásközpont,
a Szatmár Megyei Tanács támogatásával. ISSN 1223-8198
Készült a kolozsvári Garamond nyomdában.
Főszerkesztő: Elek György
Olvasószerkesztő: Veres István
Grafika: Varga-Telegdy Evelyn
Számítógépes tördelés: Nastor Erika
E-mail: elekgyorgy2019@gmail.com